UIA BELGELERİ 2001

MESLEĞİ UYGULAMA
UIA MUTAKABAT METNİ

•

MUTABAKAT METNİ POLİTİKALARI
ÖNERİ KILAVUZLARI

•

UIA/UNESCO
MİMARLIK EĞİTİMİ ŞARTI

•

DANIŞMANLIK HİZMETLERİNDE
UIA ULUSLARARASI AHLAK
KURALLARI

TMMOB MİMARLAR ODASI

baskı: barok ofset
tel 0.312. 417 80 76
ankara, kasım 2001

ISBN 975-395-494-8

İÇİNDEKİLER

UIA'NIN MESLEĞİ UYGULAMADA GETİRDİKLERİ / Mimarlar Odası I

TÜRKÇE ÇEVİRİ ÜZERİNE III

MİMARLIK PRATİĞİ İÇİN TAVSİYE EDİLEN ULUSLARARASI PROFESYONELLİK STANDARTLARI KONUSUNDA UIA MUTABAKAT METNİ 1

- Sunuş 3
- Profesyonelliğin İlkeleri 5
- Politika Konuları 6
- Ek A: XXI. UIA Genel Kurulunda Kabul Edilen Karar Metni 15

MİMARLIK PRATİĞİ İÇİN TAVSİYE EDİLEN ULUSLARARASI PROFESYONELLİK STANDARTLARI KONUSUNDA UIA MUTABAKAT METNİ'NİN POLİTİKALARINA İLİŞKİN ÖNERİ KILAVUZLARI 17

- Akreditasyon/Onay /Tanıma 19
- Mesleki Deneyim/Yetişme/Staj 25
- Mesleki Bilgi ve Becerinin Kanıtlanması 29
- Kayıt/Tescil ve Ruhsat İşlemleri 34
- Etik ve Davranış 43
- Kesintisiz Mesleki Gelişim 49

UIA/UNESCO MİMARLIK EĞİTİM ŞARTI 52

DANIŞMANLIK HİZMETLERİNDE UIA ULUSLARARARSI AHLAK KURALLARI 58

UIA'NIN MESLEĞİ UYGULAMADA GETİRDİKLERİ ÜZERİNE

1993 yılında çalışmalarına başlayan Uluslararası Mimarlar Birliği "Mesleğin Uygulanması Komisyonu"nun çalışmaları, komisyonun hazırladığı **"Mutabakat Politikaları"** ve **"Kılavuz Metinler"**inin 1999 yılı Pekin Genel Kurulunda oybirliğiyle kabul edilmesiyle önemli bir aşamaya geldi.

Mimarlık mesleğini uygulamada varolan yasa, yönetmelik, standart vb. düzenlemeler, ülkeler arasında, hatta bazı ülkelerin eyaletleri arasında ciddi farklılıklar gösteriyor. Avrupa Topluluğu'nun 1985'de **"Mimarlar Yönergesi"**ni yayımlamasıyla üye ülkeler kapsamında başlatılan girişim de, geniş ölçüde etkili olmakla birlikte, bu farklılıkları kısa sürede gideremedi.

Öte yandan 1980 sonrası kural tanımayan neo-liberal politikalar sonucu, her alanda olduğu gibi mimarlık alanında da "kuralsızlaştırma" girişimleri bugün de sürüyor.

UIA Mesleği Uygulama Komisyonu çalışmalarının yoğunlaştığı yıllarda, bizde **"Mimarlık Meslek Yasası"** tartışmaları gündemdeydi. Bizdeki tartışmalarda UIA çalışmalarından, zamanında ve yeteri kadar yararlanıldığını söylemek pek mümkün değil. Oysa o yıllarda UIA çalışmalarının taslak metinleri, "Yasa" tartışmalarına ciddi ölçüde kolaylaştırıcı katkılar getirebilecek düzeydeydi. Ancak 1999 Uludağ Olağanüstü Genel Kurulunda, UIA'nın **"Mutabakat Politikaları"** ve **"Kılavuz Metinleri"**ndeki ilkelere uyumun dikkate alınması, belki de tartışmaların belirli bir aşamada noktalanmasına yardımcı oldu.

UIA'nın bu çalışmasını, kuşkusuz günümüze egemen "küreselleşme" olgusundan ve beraberindeki politik, ekonomik gerçekliklerden bağımsız düşünemeyiz. Burada iki yönlü bir tespit söz konusu. Birincisi, mesleğin dünya ölçeğinde temel alacağı ortak yasal ilkeler ve her ülkede geçerli olabilecek ortak düzenlemeler, sınırların anlamsızlaştığı "iş" hayatının kaçınılmaz bir gereği olarak ortaya çıkıyor. İkincisi, bu ortak ilke ve düzenlemeler, "küreselleşen" iktidarların meslek alanında getirmek istediği "kuralsızlaştırma" girişimlerine karşı da bir dayanak oluşturuyor.

Ağırlıklı olarak, ABD Amerikan Mimarlar Enstitüsünden kaynaklanan ve AB ile bağlantılı Avrupa Mimarlar Konseyi politikaları ile de örtüşen bu UIA çalışmasına, Türkiye'den "ihtiyatlı" bir yaklaşımla bakılması, hatta belirli bazı noktalarına, belki de bütününe eleştiri getirilmesi olası. Ancak, **"Mutabakat Politikası"** ve **"Kılavuz Metinler"**in esneklikler içerdiği, ülkelerin yerleşik koşulları dikkate alınarak değerlendirilecek ilkesel öneri ve tavsiye niteliği taşıyan metinler olarak öngörüldüğü gözden kaçırılmamalıdır.

Göz önünde tutulması gereken bir başka önemli nokta da, bu çalışmanın bitmiş, kesin, değiştirilemez olmadığıdır. Metinlerin, geliştirilecek eleştiri ve öneriler doğrultusunda değişime açık olduğu, UIA Mesleği Uygulama Komisyonunun bu anlayışla çalışmalarını sürdürdüğünü belirtmek isteriz.

Bu kitapta ayrıca, UIA'nın mesleği uygulama ve mimarlık eğitimi bağlamında iki önemli belgesini daha bulabileceksiniz. UIA Mesleği Uygulama Komisyonu çalışmalarında da değinilen **UIA / UNESCO Mimarlık Eğitimi Şartı** ve **Danışmanlık Hizmetlerinde UIA Uluslararası Ahlak Kuralları**'nın daha önce Oda içi yayınlarda yeralan Türkçe çevirilerini de yayınlıyoruz.

Umarız, biraz geç de olsa Türkçe çevirisini topluca yayımladığımız bu belgeler, Oda çalışmaları ve meslek topluluğumuz için yararlı bir kaynak işlevini yerine getirebilir.

Saygılarımızla,

MİMARLAR ODASI

TÜRKÇE ÇEVİRİ ÜZERİNE

UIA Mesleği Uygulama Komisyonunun kısaca **"Mutabakat Politikaları"** ve **"Kılavuz Metinler"** olarak adlandırdığımız çalışmaları, daha taslak aşamasındayken Türkçe'ye çevrilmeye başlandı. 1999 Pekin Genel Kurulunda oybirliğiyle kabul edildiği son şekliyle metinlerin Türkçe'leri bir süredir internette Mimarlar Odasının web sitesinde İngilizce orijinalleriyle birlikte veriliyordu.

Uygulamada "yabancı"sı olduğumuz bazı kavramları içermesi, özgün dilinde de bazı karmaşık anlatımların bulunması, metinlerin Türkçe'de kolay anlaşılabilir bir dille yazılabilmesi için birkaç redaksiyon aşamasını gerektirdi.

Çeviriler bir anlamda "kolektif" bir çalışmanın ürünü oldu. Bu çalışmaya katkı koyan, başta değerli meslektaşlarımız Teoman AKTÜRE, Aydan ERİM, Arif ŞENTEK ve Necdet TEYMUR olmak üzere, metinleri çeviren, çevirilere ilişkin eleştiri, öneri ve düzeltmelerde bulunan bütün meslektaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Ayrıca, hem özü, hem de dili itibariyle metinler üzerindeki görüşlerinizin, geliştirilmekte olan bu çalışmaya önemli katkılar getirebileceğini hatırlatmak isteriz.

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni

Sunuş

UIA Konseyi, Mesleki Pratik Komisyonu'nu 1994 yılında kurdu ve programını onayladı. Komisyon tarafından 1993 - 1996 arasındaki üç yıllık dönemde yürütülen yaklaşık 25 aylık yoğun bir çalışmanın ardından, **Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni Önerisi**'nin ilk baskısı, 1996 yılı Temmuz ayında İspanya'nın Barcelona kentinde toplanan UIA Genel Kurulu'nda oy birliği ile benimsendi. UIA Genel Kurulu'nun bu kararı ile **Mutabakat Metni**, UIA'nın ve UIA Mesleki Pratik Komisyonu'nun süregiden çalışmalarına yön verecek politika önerileri olarak belirlenmiş oldu.

Mutabakat Metni'nin ilk şekli bütün UIA üye kesimlerine yollandı ve bu kesimlerden metnin 1999 yılında Beijing / Çin'de yapılacak XXI. UIA Genel Kurulu'na kadar daha da geliştirilmesi için işbirliği yapmaları ve katkı koymaları istendi. Mesleki Pratik Komisyonu'nun 1997-1999 yıllarını kapsayan programının ağırlığını, **Mutabakat Metni** ve bu metnin politikaları hakkında Konsey üyelerinden, UIA üye kesimlerinden ve komisyon üyelerinden gelen görüş ve önerilerin cevaplandırılması oluşturdu. **Mutabakat Metni**'nin ilk şeklinde bu görüşler ve **Mutabakat Metni**'nin iskelet yalınlığındaki politika çerçevesini doldurmak üzere, farklı politika konularında geliştirilmekte olan **Kılavuz Metin**'ler üzerinde komisyonda yapılan görüşmelerin ışığında belirli değişiklikler yapıldı.

Mutabakat Metni ve **Kılavuz Metin**'ler her UIA üye kesiminin özerkliğini tanımakta, eşitlik ilkeleri için belirli bir esneklik sağlamakta ve herhangi bir UIA üye kesiminin kendi yerel koşullarını yansıtan eklemelerin yapılabilmesine olanak verecek bir şekilde yapılandırılmaktadır.

Mutabakat Metni'nin amacı, çatışan çıkarlar arasında müzakere yolu ile varılmış anlaşmalarla belirlenmiş zorunlu standartlar getirmek değildir. **Mutabakat Metni**, aslında, uluslararası mimarlar topluluğunun kamuoyunun çıkarlarına en iyi hizmet edecek standartları ve uygulamaları tarafsız bir şekilde belirlemek üzere yürüttüğü ortak bir girişimin ürünüdür. **Mutabakat Metni** ve **Kılavuzlar** mimarlık mesleği için en iyi uygulama olarak kabul edilecek usulleri ve mesleğin ulaşmayı hedeflediği standartları tanımlamayı amaçlamaktadır. Bunlar yaşayan dökümanlar olup, görüş ve deneyimlerin ağırlığı yönünde sürekli olarak gözden geçirilip değişikli-

ğe uğrayacaktır. UIA üye kesimlerinin özerkliklerine saygılı olmakla birlikte, bu kesimlerin **Mutabakat Metni** ve **Kılavuzlar**'ı tanıtmaları, kabul etmeleri ve uygun olduğu taktirde, mevcut usul ve yasalarda bu doğrultularda değişiklikler yapılması yönünde çalışmaları istenmekte ve teşvik edilmektedir.

Mutabakat Metni ve **Kılavuzlar**'ın, mimarlık hizmetlerine ilişkin karşılıklı tanıma müzakerelerine giren hükümetler, müzakereleri yürüten kurum ve kuruluşlar ya da diğer kurum ve kuruluşlar için pratik bir rehber işlevi görmesi amaçlanmaktadır. **Mutabakat Metni** ve **Kılavuz Metin**'ler, tarafların tanıma anlaşmalarını müzakere etmelerini kolaylaştıracaktır. Tanımanın sağlanmasında bugüne kadar en çok izlenen yol, GATS'ın VII. maddesinde de izin verilebileceğine dair hüküm getirilen, ikili anlaşmalar olmuştur. Eğitim ve sınav standartlarında, istenen mesleki deneyim koşullarında, yasa ve yönetmeliklerin etkileri ve benzer konularda ülkeler arasında farklılıklar vardır ve bunlar bir bütün olarak karşılıklı tanımanın çok taraflı olarak uygulanmasını son derece güçleştirmektedir. İkili müzakereler, iki belirli ülkeye ilişkin temel konular üzerinde yoğunlaşmayı kolaylaştıracaktır. Ancak, ikili anlaşmalar, bir kez başarıldıktan sonra, sonuçta karşılıklı tanımayı daha geniş ölçüde yaygınlaştıracak olan diğer anlaşmalara da yol açmalıdır.

Mutabakat Metni bir "Profesyonellik İlkeleri" bildirimi ile başlamakta ve bunu bir dizi politika konusu izlemektedir. Her politika konusu, konuya ilişkin politikanın tanımı ile açılmakta, ardından ön bilgiler ve politikanın kendisi gelmektedir.

Mutabak Metni, 1999 yılı Haziran ayında Çin'de, Beijing kentinde toplanan XXI inci UIA Genel Kurulu'nda oy birliği ile benimsenmiştir. Bu kararın metni, Ek A olarak, ekte verilmektedir.

ULUSLARARASI
MİMARLAR BİRLİĞİ

PROFESYONELLİĞİN İLKELERİ

Mimarlık mesleğinin üyeleri kendilerini meslek adamlığı, dürüstlük ve yetkinlik ilkelerine adamış ve dolayısı ile, topluma, toplumlarının ve kültürlerinin yapılı çevreleri ve refahının gelişmesi için esas olan özel ve kendine özgü beceri ve yetenekler sunan kişilerdir. Meslek ilkeleri bir yandan yasalarla diğer yandan da mesleki davranışı tanımlayan düzenlemeler ve ahlak kuralları ile belirlenir.

Uzmanlık : Mimarlar, eğitim, lisans ve lisansüstü düzeyde yetiştirilme ve deneyim yolu ile gelişen sistematik bir bilgi, yetenek ve kuramlar bütününe sahiptir. Mimarlığa ilişkin eğitim, yetişme ve sınama süreçleri, mesleki hizmet almak için bir mimara iş verilmesi durumunda, kamuoyunda o mimarın, beklenen hizmetleri uygun bir şekilde sağlamasına olanak verecek, kabul edilir standartlara uyduğu yönünde bir güven duygusu yaratacak şekilde yapılandırılmaktadır. Ayrıca, mimarlık meslek örgütlerinin pek çoğunun ve Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA)'nın üyeleri, mimarlık sanat ve bilimine ilişkin bilgilerini koruyup geliştirmek, mimarlık mesleğinin bir bütün olarak kazandığı birikime saygı duymak ve gelişmesine katkıda bulunmakla yükümlüdür.

Özerklik: Mimarlar, müşterilerine ve/veya kullanıcılara tarafsız uzman görüşü sunarlar. Mimarların görevi, mimarlık sanatı ve bilimi yolunda, bilgiye dayanan ve yozlaşmamış mesleki değerlendirmelerin, başka her türlü amaca baskın olması gerektiği idealini yaşatmaktır.

Mimarlar ayrıca mesleğe ilişkin işlerini düzenleyen yasaların özüne ve kapsamına sahip çıkmak ve mesleki faaliyetlerinin toplumsal ve çevresel etkilerini dikkatle göz önünde bulundurmakla da görevlidir.

İşe Bağlılık : Mimarlar, müşterileri ve toplum adına yaptıkları işlere kendi çıkarlarını gözetmeyen bir bağlılıkla yaklaşırlar. Mesleğin üyeleri müşterilerine yetkin ve profesyonelce hizmet vermek ve onlar adına peşin fikirlerden arınmış, tarafsız kararlar vermekle yükümlüdür.

Denetime Açıklık: Mimarlar müşterilerine bağımsız, ve gerekiyorsa eleştirel görüş vermek konusundaki ve yaptıkları işlerin toplum ve çevre üzerindeki etkilerine ilişkin sorumluluklarının farkındadır. Mimarlar belirli mesleki hizmetleri ancak o işin gerektirdiği özel teknik alanda, danışman olarak işbirliği yapacakları kişilerle birlikte yeterli öğretim, eğitim ve/veya deneyime sahip oldukları takdirde üstlenirler.

UIA, ulusal kesimlerinin ve Mesleki Pratik Komisyonu'nun programları aracılığı ile kamu sağlığı, güvenliği, esenliği ve kültür için profesyonelliğin ilkelerini oluşturmak ve profesyonellik standartlarını geliştirmeyi amaçlamakta ve profesyonellik ve yetkinlik standartlarının karşılıklı olarak tanın-

masının kamu yararına olduğu kadar, mesleğin saygınlığının sürdürülebilmesi için de gerekli olduğu görüşünü desteklemektedir.

UIA'nın ilke ve standartları, mimarların mesleklerinin temel gereklerini yerine getirebilmeleri için kapsamlı bir şekilde eğitilmelerini ve uygulamalı olarak yetiştirilmelerini amaçlamaktadır. Bu standartlar farklı ulusal eğitim geleneklerini kabul etmekte ve bu nedenle de eşdeğerlik ögelerine olanak vermektedir.

POLİTİKA KONULARI

Mimarlık Meslek Pratiği

Tanım: Mimarlık meslek pratiği, kent planlaması ve yapı veya yapı gruplarının tasarlanması, inşaası, genişletilmesi, korunması, restorasyonu ve tadilatları için gereken mesleki hizmetlerin sunulmasını içermektedir. Bu mesleki hizmetler, planlama, ve arazi kullanımı planlaması, kentsel tasarım; avan projelerin, tasarımların, çizimlerin, maketlerin, şartnamelerin ve teknik belgelerin hazırlanması, başkaları tarafından (danışman mühendisler, kent plancıları, peysaj mimarları ve diğer uzman danışmanlar) uygun şekilde ve herhangi bir sınır konmadan hazırlanan teknik çalışmalar arasında eşgüdümün sağlanması, yapı ekonomisi, sözleşme yönetimi, inşaatın izlenmesi (bazı ülkelerde "kontrolluk" olarak tanımlanmaktadır) ve proje yönetimini içerir, ancak bunlarla sınırlı değildir.

Ön Bilgi: Mimarlar kendi sanat ve bilimlerini antik dönemden bu yana uygulamaktadır. Mesleğin bugün tanıdığımız şekli çok büyük gelişmeler ve değişim göstermiştir. Mimarın işi içerik açısından daha zorlayıcı hale gelirken gerek müşterilerin talepleri gerekse teknolojik ilerleme daha karmaşıklaşmış, toplumsal ve ekolojik zorunluluklar daha baskın hale gelmiştir. Bu değişimler, tasarım ve yapım sürecinde yer alan pek çok kesimde gerek verilen hizmetler gerekse de bu kesimler arasındaki işbirliği açısından değişiklikler getirmiştir..

Politika: Mimarlık meslek pratiğine ilişkin yukardaki tanım, Uluslararası UIA Standartlarının geliştirilme sürecinde kullanılmak üzere kabul edilmelidir.

Mimar

Tanım: "Mimar" sıfatı, genellikle yasalar veya örf ve adetlerle, mesleki ve akademik açıdan yetkinliğe sahip ve genel olarak mesleğini uyguladığı idari birim içinde kayıtlı/ lisanslı / sertifikalı olan ve toplumun yaşam ortamının mekan, form ve tarihsel içerik açısından hakça ve sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi, esenliği ve kültürel ifadesini bulmasını savunmaktan sorumlu kişilere özgü bir tanımlamadır.

Ön Bilgi: Mimarlar arazi geliştirme, yapı ve inşaat işlerini içeren geniş bir ekonomik sektör ile içinde yer alanların, proje yaptırarak, koruyarak, tasarım yaparak, inşa ederek, donatarak, finansman sağlayarak, kurallar koyup işlemler yürüterek yapılı çevremizi toplumun gereksinmeleri doğrultusunda etkilediği, kamu ve özel sektörlerin bir parçasıdır. Mimarlar çeşitli durumlarda ve örgütlenme yapıları içinde çalışır. Örneğin, kendi başlarına çalışabilecekleri gibi, kamu veya özel büroların elemanı olarak da çalışabilirler.

Politika: UIA, "mimar"a ilişkin yukarıdaki tanımı, Uluslararası UIA Standartlarının geliştirilme sürecinde kullanılmak üzere kabul etmelidir.

Bir Mimarda Aranan Temel Koşullar

Tanım: Yukarıdaki tanım bağlamında, mimar olarak kayıt yaptırabilmek/lisans/ sertifika alabilmek ve bir meslek adamı olarak mimarlık yapabilecek yetkinliğe sahip sayılabilmek için gerekli temel koşullar, geçerliliği kabul edilmiş bir öğretim, eğitim ve yetişme süreci ile elde edilmiş, aşağıda sıralanan, varlığı kanıtlanabilir öğrenim ve eğitim yolu ile elde edilebilecek bilgi, beceri ve yeteneklerdir.

Ön Bilgi: 1985 yılı Ağustos ayında ilk kez bir grup ülke bir mimarın sahip olması gereken temel bilgi ve yetenekleri(*) tanımlamak üzere bir araya geldi. Bu bilgi ve beceriler aşağıdaki noktaları içermektedir:

• Gerek estetik gerekse teknik gereksinmeleri karşılayan ve çevresel açıdan sürdürülebilir olmayı amaçlayan mimari tasarımlar yapabilmek yeteneğine sahip olmak;

• Mimarlık ve ilgili sanat dalları, teknolojiler ve beşeri bilimlerin tarihleri ve kuramları hakkında yeterli bilgiye sahip olmak;

• Mimari tasarımın kalitesinin etkileyicisi olarak, güzel sanatlar konusunda bilgili olmak;

• Kentsel tasarım, planlama ve planlama sürecinin gerektirdiği beceriler konusunda yeterli bilgiye sahip olmak;

• İnsanlarla yapılar ve yapılarla bu yapıların çevreleri arasındaki ilişkileri anlayabilmek ve yapıları ve yapılar arasındaki mekanları, insan gereksinimleri ve ölçüleri ile ilişkilendirme gereğini kavramış olmak;

• Çevresel açıdan sürdürülebilir tasarımların elde edilmesi yöntemleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmak;

• Mimarlık mesleği ve mimarın toplumdaki yerini kavrayabilmek ve bunlara, özellikle sosyal faktörleri göz önüne alan proje şartnameleri hazırlanmasında işlerlik kazandırabilmek;

(*) Avrupa Toplulukları Komisyonu'nun 85/384/EEC sayılı Direktifi esas alınmıştır.

• Bir tasarım proje şartnamesi ve ihtiyaç programı için gerekli araştırma ve hazırlama yöntemlerini kavramış olmak;

• Yapı tasarımı ile bağlantılı olarak strüktür tasarımı, inşaat ve mühendislik sorunlarını kavramış olmak;

• İç mekanlarda konfor koşulları yaratabilmek ve iklim koşullarına karşı koruyabilmek için, yapıların fiziksel sorunları ve teknolojileri ile işlevleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmak;

• Yapıları kullanacak olanların taleplerini, maliyet ögeleri ve imar kurallarının koyduğu sınırlar içinde karşılayabilmek için gerekli tasarım becerilerine sahip olmak;

• Tasarım kavramlarını yapılara dönüştürmek, planları genel planlarla bütünleştirmek için gerekli olan üretim, örgütlenme, yasal düzenlemeler ve işlemler konusunda yeterli bilgiye sahip olmak;

• Proje finansmanı, proje yönetimi ve maliyet kontrolu konularında yeterli bilgiye sahip olmak.

Politika: UIA yukarda belirtildiği şekli ile bir temel koşullar bildirimini Uluslararası UIA Standartlarının geliştirilmesinde minimum çıkış noktası olarak kabul etmeli ve bu koşullara mimarlık ders programlarında yeterli ağırlığın verilmesinin sağlamaya çalışmalıdır. UIA aynı zamanda bu temel koşulların sürekli olarak gözden geçirilmesini ve böylelikle gerek mimarlık mesleği gerekse toplum gelişirken bunların geçerliliklerini korumasını gözetecektir.

Eğitim

Tanım: Mimarlık eğitimi, bütün mezunların, teknik gereksinimler ve sistemlerle, sağlık, güvenlik ve ekolojik denge faktörlerinin göz önüne alınması dahil olmak üzere, mimari tasarım yapma konusunda bilgi ve yetenek sahibi olmalarını; mimarlığın kültürel, entellektüel, tarihsel, toplumsal, ekonomik ve çevresel içeriğini anlayabilmelerini; ve mimarın toplumdaki geliştirilmiş, analitik ve yaratıcı düşünce gerektiren rolü ve sorumluluğunu tam olarak kavramış olmalarını sağlamalıdır.

Ön bilgi: Aralarında tarihsel olarak önemli farklılaşmalar olsa da (yarı-zamanlı programlar, iş deneyimi vs.), mimarlık eğitimi pek çok ülkede geleneksel olarak bir üniversitede 4-6 yıllık tam zamanlı akademik eğitim (bazı ülkelerde ardından belirli bir pratik yetiştirme/deneyim/stajyerlik süresi olmak üzere) olarak verilmektedir.

Politika: UIA, UIA/UNESCO Mimarlık Eğitimi Şartı uyarınca, mimarların eğitim süresinin (yetiştirme/pratik deneyim/stajyerlik dışında) 5 yıldan daha kısa süreli olmamasını, eşitlik ilkesi bağlamında belirli bir esneklik sağ-

lansa ve pedagojik yaklaşımları ve yerel koşulları karşılamalarında belirli farklılıklar olsa da, esas olarak akreditasyon/onay/tanınma kazanmış bir üniversitede, tam zamanlı olarak ve akredite edilmiş/onaylanmış/tanınmış bir mimarlık programı içinde verilmesini savunmalıdır.

Akreditasyon/Onay/Tanıma

Tanım: Bu, belirli bir eğitim programının saptanmış bir başarı standardına uyduğunun onaylanması sürecidir. Amaç, uygun bir eğitim temelinin sürekli kılınması ve daha da iyileştirilmesinin güvence altına alınmasıdır.

Ön Bilgi: Bağımsız bir kuruluş tarafından yapılacak akreditasyon/onay/tanımaya ilişkin onaylanmış ölçüt ve usüller iyi entegre olmuş ve eşgüdümü sağlanmış mimarlık eğitimi programlarının geliştirilmesinde yardımcı olmaktadır. Deneyimler, bazı ülkelerde kurum içinde yapılan kalite denetimlerine ek olarak, kurum dışından düzenli olarak yapılan izlemelerle, standartların teşvik edildiğini ve aralarında uyum sağlanmasına gidildiğini göstermektedir.

Politika: Eğitim programları üniversite dışındaki yetkili bir bağımsız kuruluş tarafından makul sürelerle (genellikle en fazla beş yıl) akredite edilmeli/onaylanmalı/tanınmalıdır ve UIA, ilgili ulusal yüksek eğitim kurumları ile birlikte ve mesleğin ilkeli uygulanması ile yönlendirilecek süreçlerle, bir mimarın mesleki eğitimininin içeriğine ilişkin, akademik olarak yapılandırılmış, entellektüel açıdan anlaşılır, performans temelli ve ürün hedefli standartlar geliştirmelidir.

Mesleki Deneyim/Yetişme/Stajyerlik

Tanım: Pratik deneyim/yetişme/stajyerlik, mimarlık meslek pratiğinde mimarlık eğitimi sırasında ve/veya bir meslek diploması alındıktan sonra ve kayıt/lisans/sertifika sürecinden önce gerçekleştirilen yönlendirilmiş ve yapılandırılmış faaliyetlerdir.

Ön Bilgi: Toplumun korunması amacıyla, akademik hazırlığın tamamlayıcısı olarak kayıt/lisans/sertifika için başvuran kişilerin formel eğitimlerini pratik yönden bir yetiştirme süreci ile bütünleştirmeleri gerekir.

Politika: Mimarlık eğitimini tamamlayan kişilerin bir mimar olarak mesleklerini uygulayabilmeleri için, eşitlik konusunda gerekli esnekliğin sağlanması yanında, kayıt/lisans/sertifika aşaması öncesinde, en az 2 yıllık kabul edilebilir bir yetişme süresini tamamlamaları istenmeli, ancak bu süre 3 yıl olarak hedeflenmelidir.

Mesleki Bilgi ve Yeteneğin Kanıtlanması

Tanım: Mimar olarak kayıt/lisans/sertifika için başvuran herkesin, yetkili ulusal kurum ya da kuruluşa kabul edilebilir düzeyde bir mesleki bilgi ve yeteneğe sahip olduğunu kanıtlaması gerekmektedir.

Ön Bilgi: Kamuoyu bir mimarın yetkinliğinden ancak o kişi gerekli eğitimi aldığını ve pratik deneyim/yetişme/stajyerlik sürecinden geçtiğini ve mimarlık mesleğinin çok yönlü uygulanmasında yeterli minimum bilgi ve yeteneğe sahip olduğunu kanıtladığı takdirde emin olacaktır. Bu niteliklerin bir sınavla ve/veya başka kanıtlarla ispat edilmesi gerekmektedir.

Politika: Bir mimarın kazandığı bilgi ve yeteneğin, yeterli kanıtlarla ispatlanması gerekir. Bu kanıtlar, pratik deneyim/yetişme/staj süreci sonunda başarı ile tamamlanmış en az bir sınav içermelidir. Mimarın sınava tabi tutulmayan mesleki pratik bilgi ve yeteneklere sahip olduğunun yeterli başka kanıtlarla ispatı gerekmektedir. Bunlar, iş idaresi ve geçerli yasal koşullar gibi konuları içermektedir

Kayıt/Lisans/Sertifika

Tanım: Kayıt/Lisans/Sertifika uygulaması, niteliksiz kişilerin belirli işlevleri yerine getiremiyeceğine ilişkin yasal düzenlemelerle bağıntılı olarak, kişinin niteliklerinin resmi ve yasal olarak tanınması ve o kişiye mimarlık yapma hakkının verilmesi işlemidir.

Ön Bilgi: Kaliteli ve sürdürülebilir bir yapılı çevrenin kamu yararına oluşu ve bu çevrenin yanlış geliştirilmesi sonucu doğabilecek tehlike ve sonuçlar göz önüne alındığında, kamuoyunun yeterince korunabilmesi için, mimarlık hizmetlerinin gerekli yetkinliğe sahip meslek adamları tarafından sağlanması çok önemli olmaktadır.

Politika: UIA bütün ülkelerde mimarların işlevlerinin kayıt/lisans/sertifika uygulaması içine alınmasını desteklenmelidir. Kamu yararı açısından, bu tür kayıt/ lisans/sertifika uygulamalarının usulleri yasal düzenlemelerle belirlenmelidir.

Hizmet Alımı

Tanım: Mimarlık hizmetlerine ilişkin işlerin verilmesi süreci.

Ön Bilgi: Mimarlar, müşterilerinin ve genel olarak toplumun çıkarlarını (davranış ilkeleri aracılığı ile) kendi çıkarlarının üzerinde tutarlar. Mimarlar, işlevlerini kamu yararı açısından gerekli standartta yapabilmelerine olanak verecek düzeyde bir ücreti, geleneksel olarak zorunlu ya da tavsiye niteliğindeki mesleki ücret tariflerine göre almaktadır.

Mimarların nesnel ölçülerle ve adil bir şekilde seçilmesini garanti altına almayı amaçlayan, Genel Alım Anlaşması (WTO) ve AB Hizmet Direktifi gibi uluslararası kurallar da bulunmaktadır. Ancak, son sıralarda gerek kamu gerekse özel sektör kesiminde, mimar seçiminin sadece proje bedeli göz önüne alınarak yapılması yönünde giderek artan bir eğilim gözlenmektedir. Bu ücrete dayalı seçim, mimarları müşteriye sunulan hizmetleri kısmak zorunda bırakmakta, bu da tasarımın niteliğini ve dolayısı ile yapı-

lı çevrenin kalite, donanım ve sosyal ve ekonomik değerini tehlikeye düşürmektedir.

Politika: Yapılı çevrenin ekolojik açıdan sürdürülebilir bir şekilde gelişmesini garanti altına almak ve toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik değerlerini korumak için, hükümetler mimarların görevlendirilmesi konusunda, proje için en uygun mimarın seçilmesini hedefleyen hizmet alım usulleri uygulamalıdır. Yeterli kaynak konusunda taraflar arasında görüş birliğine varılması koşulu ile, bu seçim en iyi şekilde aşağıdaki yöntemlerden biri ile yapılabilir:

• UNESCO/UIA Uluslararası Yarışmalar Kılavuzunda tanımlanan ilkelere göre düzenlenen ve yetkili ulusal merciler ve/veya mimarlık meslek örgütleri tarafından onaylanmış mimari proje yarışmaları;

• UIA kılavuzlarında tanımlandığı gibi, yeterlik-temelli (QBS) seçim usulleri;

• Söz konusu mimarlık hizmetlerinin kapsam ve kalitesini tam olarak tanımlayan bir programa göre yapılacak doğrudan pazarlıklar.

Etik ve Davranış

Tanım: Bir etik ve davranış usulleri belgesi, mimarlara mesleklerini uygulamada yol gösterecek olan mesleğe ilişkin davranış standartlarını belirler. Mimarlar, mesleklerini uyguladıkları her idari birimde, oraya ilişkin etik ve davranış ilkelerini gözetmeli ve bunlara uymalıdır.

Ön Bilgi: Etik ve davranış kurallarının ilk amacı, kamuoyunun korunması, güçsüzlerin ve genel sosyal refahın gözetilmesi ve aynı zamanda mimarlık mesleğinin çıkarlarının daha ileri düzeylere götürülmesidir.

Politika: UIA'nın mevcut **Danışmanlık Hizmetlerinde Uluslararası Ahlak Kuralları** belgesi halen yürürlüktedir. UIA üye kesimleri, kendi etik ve davranış usulleri arasına önerilen **Mutabakat Metni Kılavuzlarındaki** hükümleri katmaları, ve bunlar uluslararası mevzuat ve mimarın kendi ülkesindeki yasalarla yasaklanmadığı sürece, üyelerinin mesleki hizmet verdikleri ülkelerin ve idari birimlerin yürürlükteki etik ve davranış kurallarına uymaları koşulunu getirmeleri yönünde teşvik edilmektedir.

Kesintisiz Mesleki Gelişme

Tanım: Kesintisiz Mesleki Gelişme, mimarların sahip oldukları bilgi ve süregiden yeteneklerini yitirmemelerini sağlayan, daha da zenginleştiren veya arttıran, ömür boyu sürecek bir öğrenme sürecidir.

Ön Bilgi: Giderek daha fazla sayıdaki meslek kuruluşu ile düzenleyici ve denetleyici kurum, üyelerinden zamanlarının bir bölümünü (genellikle yılda en az 35 saat) var olan becerilerin yitirilmemesi, bilgi birikimlerinin geniş-

letilmesi ve yeni alanların irdelenmesi için ayırmalarını şart koşmaktadır. Bu, yeni teknolojiler ve meslek pratiği yöntemleri ile değişen sosyal ve ekolojik koşulları anında izleyebilmek açısından giderek daha büyük önem kazanmaktadır. Kesintisiz mesleki gelişme, meslek kuruluşları tarafından bir üyeliğin yenilenmesi ve sürdürülmesi koşulu olarak talep edilebilir.

Politika: UIA, üye kesimlerini, kamu yararı adına ve bir üyelik yükümlülüğü olarak kesintisiz mesleki gelişme programları uygulamaları yönünde teşvik etmelidir. Mimarlar sunacakları hizmetleri gerçekten verebilecek güçte olduklarından emin olmalı ve davranış kuralları, mimarları "Bir Mimarda Aranan Temel Nitelikler" belgesinde, çeşitli alanlar için tanımlanmış standartlara ve ilerde olabilecek standart değişikliklerine uyumu sürdürmekle yükümlü kılmalıdır. Bu arada, UIA kayıt yenileme işlemleri için gereken "kesintisiz mesleki gelişme" bağlamındaki uygulamaları izlemeli ve tüm ülkeler için, karşılıklılığın sağlanmasını kolaylaştıracak kılavuzlar önermeli, bu konuda politikalar geliştirmeyi sürdürmelidir.

Meslek Pratiğinin Kapsamı

Tanım: Meslek pratiğinin kapsamı, arazi kullanım planlaması, kentsel tasarım ve yapı projelerine ilişkin olarak, tasarım ve yönetim hizmetlerinin sunulmasıdır.

Ön Bilgi: Toplum geliştikçe, kentsel ve yapılı çevrenin yaratılması daha karmaşık bir hale dönüşmüştür. Mimarlar giderek çok daha geniş bir yelpaze içindeki kentsel, estetik, teknik ve yasal ögeyi düşünmek zorunda kalmaktadır. Yasal, teknik ve pratik zorunlulukların karşılanmasının garanti altına alınması ve toplumun ihtiyaçlarına ve taleplerine cevap verilebilmesi için, yapı tasarımına eşgüdümlü bir yaklaşımın gerekli olduğu görülmüştür.

Politika: UIA, mimarlık mesleğini uygulama alanının sınırlarında süregiden genişlemeyi, gözetilecek tek kısıtlama davranış kuralları olmak üzere, teşvik ederek desteklemeli ve buna parallel olarak, bu sınırlarda oluşacak herhangi bir genişlemenin üstesinden gelebilmek için gerekecek bilgi ve becerilerin de arttırılması için çaba göstermelidir.

Meslek Pratiğinin Şekilleri

Tanım: Mimarların mesleki hizmetlerini bünyesinde sundukları farklı tüzel kişilikler, meslek pratiğinin değişik şekillerini oluşturur.

Ön Bilgi: Geleneksel olarak mimarlar mesleklerini bireyler olarak veya ortaklıklar şeklinde ya da özel veya kamu kuruluşlarının elemanları olarak uygulamıştır. Son zamanlarda meslek pratiğinin gerekleri, her ne kadar hepsine her ülkede izin verilmese de, ortaya, sınırlı ve sınırsız sorumluluk şirketleri, kooperatif şeklinde örgütlenmeler ve üniversitelerin bünyesinde yer alan proje büroları dahil olmak üzere, çeşitli ortaklık şekilleri çıkartmıştır. Bu ortaklık şekilleri başka disiplinlerden kişileri de kapsayabilmektedir.

Politika: Mimarlar mesleklerini, yürürlükte olan etik ve davranış kurallarına uygun olmak koşulu ile, hizmetin sunulduğu ülkede yasal açıdan mümkün olan her şekilde uygulayabilmelidir. UIA, gerekli gördüğü ve bu alternatiflerin mimarlık mesleğinin toplum yararı bağlamındaki olumlu ve yaratıcı rolüne katkıda bulunduğunu düşündüğü sürece, politikalarını ve standartlarını alternatif meslek pratiği biçimlerini ve farklı yerel koşulları da içerecek şekilde geliştirecek ve değiştirecektir.

Mesleğin Bir Başka Ülkede Uygulanması

Tanım: Mesleğin bir başka ülkede uygulanması durumu, bireysel olarak bir mimarın ya da mimarların oluşturduğu bir tüzel kişiliğin kendi ülkesi dışındaki bir ülkede proje tasarımı yapmak veya hizmet sunmak üzere iş almaya çalışması ya da kendilerine bu yönde iş verilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır

Ön Bilgi: Mimarların sorumluluk bilincine sahip hareketliliğinin ve yabancı ülkelerde hizmet verme olanaklarının arttırılmasına ilgi duyulmaktadır. Öte yandan, yerel, çevresel, sosyal ve kültürel faktörlerle etik ve yasal standartlar konusundaki bilincin de yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Politika: Mimarlar, kayıtlı olmadıkları bir ülkedeki projeler için hizmet sundukları zaman, yasal, çevresel, sosyal, kültürel ve tarihi miras faktörlerinin gereğince ve etkin bir şekilde kavranmasını garanti altına almak üzere, yerel bir mimarla işbirliği yapacaktır. Bu işbirliğinin koşulları, UIA etik standartlarına ve yerel mevzuata uyulması kaydı ile, sadece ilgili taraflarca belirlenmelidir.

Fikir Eserleri/Telif Hakkı

Tanım: Fikir eserleri kavramı patent, telif hakkı ve ticari markadan oluşan üç yasal alanı kapsamaktadır. Kavram; tasarımcılar, buluş sahipleri, müellifler ve üreticilerin kendi fikirleri, tasarımları, buluşları ve müellifi oldukları eserler üzerindeki (bazı ülkelerde yasa ile korunan) hakları ile, ürün ve hizmetlerin kaynaklarının tanımlanmasını içermektedir.

Ön Bilgi: Birçok ülkede mimarın tasarımı belirli bir yasal koruma altındaysa da, bu koruma çok kez yetersiz kalmaktadır. Bir mimarın potansiyel bir müşteri ile çeşitli fikir ve kavramları görüşmesi ve sonunda söz konusu bu işi alamaması ve daha sonra da müşterinin mimarın fikirlerini hiç bir şekilde karşılığını ödemeden kullandığını görmesi pek de olağan dışı bir durum değildir. Mimarların fikir eserleri bir ölçüye kadar uluslararası düzenlemelerle korunmaktadır. GATS kapsamında bu, fikir eserleri haklarının, kaçak eser ticareti de dahil olmak üzere, konunun ticaretle ilgili boyutlarına ilişkin bir anlaşma (TRIPS) olarak ortaya çıkmaktadır. 16 Eylül 1955 tarihli Dünya Telif Konvansiyonu da uluslararası öneme sahiptir. Avrupa'da Yenilenmiş 1886 Bern Anlaşması, bir çok ülke için bağlayıcı niteliktedir.

Politika: Bir UIA üye kesimin ulusal yasaları, bir mimara mesleğini yetki ve sorumluluklarına ters düşmeyecek şekilde uygulayabilme hakkı tanımalı ve yaptığı işle ilgili fikri mülkiyet ve telif haklarına sahip olabilmesine olanak vermelidir.

Mimarlık Meslek Kuruluşlarının Rolü

Tanım: Meslekler genellikle standartlar (örneğin eğitim, etik kurallar ve uyulması gereken mesleki standartlar gibi) belirleyen bir yönetici kuruluş tarafından denetim altında tutulur. Kurallar ve standartlar, üyelerin özel çıkarları için değil, toplumun yararını gözetmek üzere geliştirilir. Bazı ülkelerde, belirli iş türleri mevzuatla belirli bir mesleğin yetki alanı olarak sınırlanır. Bunda amaç üyelere çıkar sağlamak olmayıp, toplum yararı açısından bu tür işlerin sadece gerekli öğrenimi ve eğitimi, standartları ve disiplini almış kişiler tarafından üstlenilmesi gereğidir. Meslek kuruluşları mimarlığın ilerlemesi, bilginin yaygınlaştırılması ve -üyelerinin belirli standartlara göre iş yapmalarını sağlayarak- kamu yararının korunması amacı ile kurulmuştur.

Ön Bilgi: Bir ülkede ünvanın mı yoksa işlevin mi (ya da her ikisinin veya hiçbirinin) korunduğuna bağlı olarak, meslek kuruluşlarının rolleri ve sorumlulukları önemli farklılıklar göstermektedir. Bazı ülkelerde, yasal düzenlemeleri getiren organlar aynı zamanda mesleği de temsil etmekte; diğerlerinde bu işlevler ayrılmaktadır. Meslek kuruluşlarının üyelerinden belirli bir standardı tutturmalarını beklemek adettendir. Bu, meslek kuruluşları tarafından konan davranış kurallarına uyulması ve örneğin kesintisiz mesleki gelişme gibi, diğer üyelik koşullarının yerine getirilmesi ile sağlanmaktadır.

Politika: Meslek örgütlerinin bulunmadığı ülkelerde, UIA mimarlık mesleğinin mensuplarını, kamu yararı adına bu tür örgütleri kurma yönünde teşvik etmelidir.

Meslek örgütleri, üyelerinin uluslararası UIA standartlarına, UIA-UNESCO Mimarlık Eğitimi Şartı'nın minimum koşullarına ve UIA'nın Uluslararası Etik ve Davranış Kuralları'na uymalarını; üyelerinin "Temel Koşullar" (gerek bugünkü şekli gerekse ilerdeki değişiklikleri ile) altında sıralanan bilgi ve becerilerini güncel tutmalarını sağlamalı, ve genel olarak gerek mimarlık kültürü ve bilgisine, gerekse hizmet verdikleri toplumun gelişmesine katkıda bulunmalıdır.

Ek A

MİMARLIK PRATİĞİ İÇİN TAVSİYE EDİLEN ULUSLARARASI PROFESYONELLİK STANDARTLARI KONUSUNDA UIA MUTABAKAT METNİ'NİN BENİMSENMESİNE İLİŞKİN KARAR (Karar No. 17)

XXI. UIA Genel Kurulu tarafından Kabul edilmiştir
Beijing, Çin, 28 Haziran 1999

Genel Kurul, **Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni**'nin İkinci Basımının, üye kesimler tarafından kendi standartlarının oluşturulması ve gözden geçirilmesi sırasında kullanılması amaçlanan bir başvuru dökümanı olarak benimsenmesine oybirliği ile karar vermiştir. **Mutabakat Metni** ve **Kılavuzlar** aynı zamanda UIA üye kesimlerinin karşılıklı tanıma anlaşmalarını müzakere etmelerini de kolaylaştıracaktır.

Genel Kurul, **Mutabakat Metni**'nin bütün UIA üye kesimlerine iletilmesini ve kendilerinden bu politika çerçevesinin XXII. UIA Genel Kurulu'na (Berlin 2002) kadar daha da geliştirilmesi için işbirliği yapmaları ve katkı koymalarının istenmesini talep etmektedir.

Genel Kurul, Konsey'e **Mutabakat Metni Kılavuz** dökümanlarını kabul etmek ve bunları UIA üye kesimlerine önermek yetkisini tanımaktadır.

Genel Kurul, farklı üye kesimlerde kültür, uygulama ve koşul farklılıkları olduğunun bilincindedir ve üye kesimleri bu belgeleri yerel koşullara uyarlanacak tavsiye niteliğinde dökümanlar olarak kullanmaları yönünde teşvik eder.

Genel Kurul, karşılıklı tanıma müzakereleri sırasında, her UIA üye kesimin özerkliğine saygı gösterilmesi gereğini kabul etmektedir ve **Kılavuz** metinlerinin eşitlik ve karşılıklılık ilkeleri bağlamında esneklik sağlamayı amaçladığını ve UIA üye kesimlerinin yerel koşullarını yansıtan eklemeler yapılmasına olanak verecek şekilde yapılandırılmış olduklarını dikkate almıştır.

Genel Kurul, UIA Başkanı ve Genel Sekreteri'ni **Mutabakat Metni**'nin karşılıklı tanıma müzakerelerinde esas alınmak üzere, Dünya Ticaret Teşki-

latı ve diğer ilgili kurum ve kuruluşlara ve söz konusu ülkedeki UIA üye kesimin açık talebi üzerine o ülkenin hükümetine sunulması konusunda yetkilendirmektedir.

Genel Kurul, Mesleki Pratik Komisyonu'nun Prag'da yapacağı toplantıda (Ekim 1999) Genel Kurul sırasında dile getirilen bütün görüşleri analiz etmesini ve bunları Beijing'de kabul edilen metinlerle bütünleştirmenin uygun olup olmadığını değerlendirmesini talep etmektedir.

Genel Kurul, UIA Konseyini **Mutabakat Metni** ve **Kılavuzlar**'ın ilgili taraflara ulaştırılmasına ilişkin bir politika geliştirmek üzere yetkilendirmiştir.

Genel Kurul, UIA üye kesimlerine bu standartları kullandıktan sonra, söz konusu temel metinlerin iyileştirilmesi ve geliştirilmesinde göz önüne alınmak üzere, deneyimlerini Komisyon Sekreteryası'na aktarmalarını önermektedir.

Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni'nin Politikalarına İlişkin Öneri Kılavuzları

AKREDİTASYON/ONAY/TANIMA

29 Mart 1998
28 Nisan 1998, revizyon
10-12 Aralık 1998, revizyon
Haziran 1999, onay

Mutabakat Metni Politikasından

Eğitim programları üniversite dışındaki yetkili bir bağımsız kuruluş tarafından makul sürelerle (genellikle en fazla beş yıl arayla) akredite edilmeli/onaylanmalı/tanınmalı ve UIA, ilgili ulusal yüksek eğitim kurumları ile birlikte ve mesleğin ilkeli uygulanması ile yönlendirilecek süreçlerle, bir mimarın mesleki eğitimininin içeriğine ilişkin, akademik olarak yapılandırılmış, fikri açıdan anlaşılır, performans temelli ve ürün hedefli standartlar geliştirmelidir.

Giriş

Mimarlık eğitim programlarının akreditasyonu, ister eğitim kurumunun kendisi tarafından gönüllü olarak talep edilmiş, isterse yetkili kuruluşlar tarafından zorunlu tutulmuş olsun, toplum yararı açısından, öncelikle eğitim programını başarıyla tamamlayarak mezun olanların edindiği standartların, yetkin bir mesleki pratik için gereken tasarım, teknik ve mesleki becerilerin ve kazanılan etik formasyonun yeterli olmasını garanti altına almayı amaçlar.

Bütün akreditasyon politikalarının ilkesi, bir yandan akreditasyon kurulunun kendi bağımsız standartlarını güvence altına alırken, bir yandan da farklı yaklaşımlarda esnekliği sağlamak ve gerek eğitimde gerekse akreditasyon sürecinde yüksek standartları hedeflemek ve bu standartları sürekli kılmaktır.

Başarılı bir eğitim programı için kritik olan ölçüt, bu programın, önceden belirlenmiş ve üzerinde mutabakat sağlanmış kriterlere uygunluğuna, söz konusu mimarlık okulu dışından bir grup değerlendirici tarafından karar verilmesidir. Değerlendirmeyi yapacak olanlar, eğitimleri ve deneyimleri itibariyle, mimarlık programlarını değerlendirmek ve bu programların yönlendirilmesi veya üzerlerinde değişiklikler yapılmasına ilişkin tavsiyelerde bulunmak konusunda yetkin kişilerdir. Dışardan gelen bu değerlendiriciler, mimarlık programının uygulandığı ülkenin devleti veya mimarlık okulunca kurum dışı değerlendirme kurulu olarak önerilen bağımsız bir mimarlık meslek kuruluşu tarafından veya uygun bulunacak başka bir yöntemle görevlendirilebilir. Değerlendirme kurulunun atanma yöntemi, eğitim kurumunun resmi veya özel olmasına göre farklılık gösterebilir. Sözü edilen ba-

ğımsız yetkili merci, mimarlar odası veya enstitüsü gibi bir meslek kuruluşunun veya mimarların ya da mimarlık okullarının oluşturduğu bir sivil toplum örgütünün, bir devlet kuruluşunun veya onun görevlendirdiği temsilciler ya da kurum dışı değerlendiricilerin bir kuruluşu olabilir. Programların onay işlemi periyodik olarak uygulanmalı ve başarılı bir akreditasyon yöntemi, bir mimarlık okuluna girip de mezun olan her öğrencinin yaptığı çalışmaların bu eğitim süreci içinde en az bir kere gözden geçirilmesini sağlamalıdır. Resmi ve özel eğitim kurumları arasındaki yönetim farklılıkları dikkate alınarak, bunlara uygulanacak akreditasyon/onay/tanınma işlemleri ve elde edilecek nihai sonuçların her iki kesim arasında tutarlı olması sağlanmalıdır.

Akreditasyon işlemleri, söz konusu eğitim programının yeni uygulanmak üzere önerilmiş veya yeni uygulanmaya başlanmış ve henüz akreditasyondan geçmemiş veya mevcut programda bir değişiklik önermekte oluşuna göre farklılıklar gösterir. Her durumda, değerlendirme kuruluna okulu ziyaretlerinden önce gerekli dökümanlar sağlanır, kurul sınav kağıtlarını, yazılı raporları, stüdyo programlarını ve stüdyo çalışmalarını, ders programlarını ve sınıf çalışmalarının örneklerini inceler, öğrenci ve öğretim üyeleriyle görüşür. Kurul ayrıca öğretim kadrosunun pedagojik, mesleki çalışmalarını ve araştırma ürünlerini de gözden geçirebilir. Böyle bir inceleme sonucunda kurul okula, akreditasyona ilişkin önerileri içeren bir rapor sunar ve aynı zamanda, eğitim programında değişiklikler önerebilir veya akreditasyon için yerine getirilmesi gereken koşulları bildirebilir.

1- Mimarlıkla İlgili Derslerin, Programların ve Sınavların Akreditasyonu İçin Kriterler

Yetkin bir mimarda aranan ve ilgili yüksek öğrenim kuruluşları tarafından belirlenen ve Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metninde benimsenen temel bilgi ve beceriler, metnin "Bir Mimarda Aranan Temel Koşullar" kısmında tanımlanmıştır.

Mimar bu becerileri, öğretim, eğitim, mesleki deneyim ve öğrencilerin bu tür yetenek, bilgi, kavrayış ve becerileri söz konusu programın gerektirdiği ölçüde kazanmalarında yardımcı olacak mimarlık eğitimi programları yolu ile edinmektedir.

UIA, mimarlık eğitimi süresinin beş yıldan daha az olmamasını, denklik açısından gerekli esnekliği gözetmekle birlikte, esas olarak tam zamanlı ve akredite edilmiş/onaylanmış bir üniversitedeki gene akredite edilmiş/onaylanmış bir mimarlık programı kapsamında verilmesini savunmaktadır. Bazı ülkelerde eğitimin ardından bir mesleki deneyim/yetişme/staj süresi gelmektedir. Bu eğitim ve yetişme sürecinde, mimarlık öğrencisinin bu belgelerde sıralanan temel koşullarda ulaştığı düzey, öğrencinin eğitimde izlediği ilerlemeye paralel olarak gelişecektir ve uygulanan eğitim programının onaylanmasında, uygun aşamalarda varılması beklenilen farklı başarı düzeyleri dikkate alınacaktır.

Mimarlarda aranılan bilgi ve yetenekler, zaman içinde değişmektedir ve toplumun beklentilerine göre değişmeye devam edecektir. UIA, Mutabakat Metni'nin Akreditasyon/Onay/Tanınma Politikasına İlişkin Öneri Kılavuzunu zaman zaman gözden geçirerek geçerliliğini sürekli olarak korumasını sağlayacaktır.

Sıralanan değişik kriterlerin birbirlerine göre taşıdığı farklı ağırlıklar ve kazanılacak becerilerin göreceli önemi, ülkelere ve zamana göre farklılık gösterecektir. Değişik ülkelerde, gelenekten gelen nedenlerle veya özellikle tercih edilerek, eğitim kurumlarında farklı kriterlere değişik ağırlıklar verilebilmekte ve o ülkede mimarların genellikle yükümlendiği belirgin görevler bu tutumu etkilemektedir. Her durumda, eğitim programı, bu belgelerde sıralananlardan türetilmiş veya bunlarla eşdeğer konuları kapsayan bir ders programına dayalı olacaktır. Akreditasyon kriterleri arasında bu ders programlarının incelenmesi de yer alacaktır. Ders programları, eğitimin hangi döneminde sunulduğuna, ara veya son sınav aşamasında mı verildiğine ve herhangi bir staj döneminin öncesinde mi sonrasında mı yer aldığına göre farklılık gösterecektir.

2- Akreditasyon Yöntemleri

Akreditasyon işlemleri, kurallara uygun bir biçimde kurulmuş ve akredite edilecek programı veren okuldan bağımsız yetkili bir kurul tarafından yerine getirilir. Akreditasyona yetkili kurul üyeleri, eğitim ve deneyim açısından yeterli niteliklere sahip olmalıdır. Bu, akreditasyonla görevli kişilerin, mimari tasarım, meslek pratiği, ahlak kuralları ve eğitim konularında deneyim sahibi olmaları anlamına gelmektedir. Genellikle bir akreditasyon kurulu, belirlenen farklı örgütlerin göstereceği adaylardan oluşacaktır, ancak aslolan akreditasyonun mimarlık mesleğinde belirli konumları olan kişiler tarafından yapılmasıdır. Bu, hem objektif bir değerlendirmenin yapılmasını hem de mimarlığa geniş ve kapsamlı bir açıdan bakılmasını sağlayacaktır.

Akreditasyon işlemlerine eğitim kurumlarının katılması durumunda, bir eğitim kurumu kendi programının akreditasyon sürecinde yer alamaz.

3. Mimarlık Eğitim Programlarının Akreditasyonuna İlişkin Usuller

Bir akreditasyon kurulu tarafından benimsenecek usullerin niteliği ve ayrıntıları, ilgili ülkenin kültüründen ve eğitim alanındaki uygulamalarından kaynaklanan farklılıklar gösterecektir. Bu usuller ayrıca, eğitim programının yeni uygulanıyor olması, ilk kez incelemeye alınması, bir süre önce başlatılmış ve daha önce akredite edilmiş olması, akreditasyonu uygun bulunmamış veya akreditasyonunun kaldırılmış olması, uzun bir süreden sonra yeniden akreditasyona alınması gibi durumlara göre de farklı olacaktır.

Akreditasyon usulleri, süreçteki bir veya birden çok aşamanın akredite edilmesine göre de değişir. Bazı ülkelerde akreditasyon usulleri, akademik eği-

tim programında sırasıyla üç ve beş yıllık aralarla ve belirlenmiş bir staj döneminin sonunda olmak üzere üç aşamalı bir işlemi öngörür. Diğer bazı ülkelerde süreç tek aşamalı veya iki aşamalıdır.

Akreditasyon işlemleri bir eğitim programınının içeriğinin ve bu programla varılan standartların, değerlendirmeyi yapan kişilerce gözden geçirilmesini içerir. Değerlendirme; eğitim kurumunun program, ders programı ve stüdyo programlarının ayrıntıları konusunda verdiği bilgiler, yazılı sınav belgeleri, kurum dışından gelen değerlendiricilerin hazırladığı raporlar; eğitim kurumunun hazırladığı kendine ilişkin bir değerlendirme ve eğitim kurumuna yapılan ziyaret sırasında okul yöneticileri, öğretim üyeleri ve öğrencilerle yapılan görüşmeler, öğrenci çalışmalarının ve tesislerin incelenmesi esas alınarak yapılır.

Eğer bir eğitim kurumu, mevcut eğitim programında kapsamlı değişiklikler yapmayı veya yeni dersler eklemeyi öneriyorsa, önerilen programın yapısı, içeriği ve kaynaklarının, bağımsız bir yetkili kuruluş tarafından bir ön incelemeye tabi tutulması ve bunların gerek programın gerekse mezunların akreditasyonu için yeterli olup olmadığının belirlenmesi yararlı olacaktır. Böyle bir değerlendirme için gerekli bilgiler arasında; önerinin içeriğine ilişkin bir tanım, önerilen yaklaşımın felsefesi ve önerilen akademik program yer almalıdır. Bu tür bir tanımda, konulacak dersle ilgili şemalar, dersin çerçevesinin ayrıntıları, dersi başarıyla tamamlamak için gerekli koşullar, dersin özüne ilişkin ayrıntılar, hangi konuya kaç saat ayrılacağı gibi bilgiler de yer alabilir.

4. Belgeleme ve Ziyaret Yöntemleri

Akreditasyon için ister başlangıç aşamasında, ister daha önce başlatılmış ve devam etmekte olan bir program esas alınarak başvurulmuş olsun, akreditasyon kuruluna eğitim kurumu tarafından sağlanacak belgeler şunları içerebilir:

• Eğitim kurumunun niteliğini etkileyen ulusal, bölgesel ve kentsel ölçekteki faktörlerin belirtildiği, ana eğitim kurumuna ilişkin kısa bir tanım;

• Söz konusu eğitim programının kısa bir geçmişi;

• Mimarlık eğitimine hangi felsefeyle yaklaşıldığı, öngörülen misyon ve vizyon;

• Verilen derslerin yönünü etkilemesi açısından, öğrencilerin geçmiş birikimlerinin özelliklerine ilişkin belirlemeler;

• Öğretim üyesi kadrosunun; araştırma, yayın, mesleki çalışmalar ve toplumsal etkinlikler gibi öğretim dışı çalışmalarına da değinen özet bir profili;

• Stüdyolar, eğitim mekanları ve gereçleri, laboratuarlar ve atölye, kütüp-

hane ve kaynak kullanma olanakları, bilgisayar ve iletişim sistemleri dahil olmak üzere, fiziksel kaynaklara ilişkin açıklama;

• Karar verme şeması ve idari yapı konusunda bilgi;

• Akademik programın; programın çerçevesi, programı tamamlamanın koşulları, mezuniyet için gerekli diğer koşullar dahil olamak üzere, tam bir tanımı; derslerin içeriği, stüdyo programlarının ayrıntıları ve ders kitaplarının örnekleri;

• Kaydolan ve mezun olan öğrencilerin sayıları, öğretim üyesi sayısı, öğretim üyesi / öğrenci oranı gibi istatistik bilgileri;

• Okulun kendisi tarafından yapılan ve varsa daha önceki akreditasyon raporunda belirtilenleri dikkate alan, gelişmeleri tartışan, dışardan gelen sınav kurulu üyelerinin hazırladığı raporlardaki bulguları kapsayan, kaynak ayırmadaki değişiklikleri anlatan, ders hedeflerinin kritik değerlendirmesini yapan, derslerin özel nitelikleri ve benzeri diğer gerekli konuları içeren bir çalışma.

Akreditasyon kurulu yetkilileri eğitim kurumunu ziyaret eder ve programı yerinde inceler. Ziyaret sırasında, en azından son 12 aylık dönem içinde öğrencilerin yaptığı çalışmalardan oluşan bir seginin açılması yararlı olacaktır. Sergide her sınıfta yapılan stüdyo çalışmaları programları ile birlikte yer almalı ve çalışmalar mümkün olduğunca derslerin içeriğinin program süresince nasıl geliştiğini gösterecek şekilde düzenlenmelidir. Öğrencilerin, bir mimarda aranan temel koşullar olarak belirlenen alanlardaki başarı düzeylerinin değerlendirilebilmesi amacıyla, programın her yılı için bir dizi yazılı ve çizili çalışma da sergilenmelidir. Sunulan çalışmalar en yüksek, ortalama ve geçilebilecek en düşük notları alan stüdyo çalışmaları ve yazılı sınavlardan örnekler içermeli, bunlara eğitim programının her yılına ve ilgili konulara ilişkin sınav kayıtları ve değerlendirme raporları da eklenmelidir.

Yetkili akreditasyon kurulu eğitim programını yerinde incelerken, okulun veya bölümün üst yöneticisi de dahil olmak üzere, programla ilgili öğretim üyesi kadrosu, uzman kadrolar ve kurum dışından gelen değerlendiricilerle görüşmek isteyebilir. Yetkililer programdaki öğrencilerle de topluca veya tek tek görüşebilir. Değerlendirme sürecinin bir parçası olan bu görüşmelerde; eğitimdeki değerlendirme yöntemleri, proje çalışmaları ve derslerin içeriği, derslerle proje çalışmaları arasındaki ilişki, uzman öğretim üyelerinden yararlanma düzeyi ve geleceğe yönelik gelişmeler üzerinde durulabilir.

5. Raporlama Usulleri

Programı incelemek üzere yapılan ziyaretin sonucunda akreditasyon kurulu yetkilileri, yazılı bir rapor hazırlar. Böyle bir rapor, eğitim kurumu tarafından sağlanan yazılı bilgileri onaylayan ve bunları tamamlayan bir belge olacak ve kurul yetkililerinin, incelemeye alınmış olan programdaki öğ-

renci performansı esasına göre, eğitimin kalitesi hakkındaki görüşünü aktaracaktır. İzlenen usuller, böyle bir raporun maddi hata içermemesini, gizliliğine saygı gösterilmesini ve ilgili tarafların tümü tarafından görülmesini güvence altına alan yöntemleri içerebilir. Bir akreditasyon raporunda, bir eğitim programının akreditasyonu için tavsiye edilen süre genellikle beş yılı geçmeyecektir.

MESLEKİ DENEYİM/YETİŞME/STAJ

Nisan 1998
10-12 Aralık 1998, revizyon
Haziran 1999, kabul

Mutabakat Metni Politikası

Mimarlık eğitimini tamamlayan kişilerin bir mimar olarak mesleklerini uygulayabilmeleri için, eşitlik konusunda gerekli esnekliğin sağlanması yanında, kayıt/lisans/sertifika aşaması öncesinde, en az iki yıllık kabul edilebilir bir yetişme süresini tamamlamaları istenmeli, ancak bu süre üç yıl olarak hedeflenmelidir.

Kılavuz

1. MESLEKİ DENEYİM/YETİŞME/STAJ SÜRESİ

Aşağıda tanımlanan mesleki deneyim, Mutabakat Politikasında belirlenen bir süre içinde edinilmeli ve kayıt/tescil/sertifikasyona başvurmadan önce kanıtlanmalıdır. Bu sürenin en az yarısı, temel akademik önşartların yerine getirilmesinden sonrasını kapsamalı ve hiçbir şekilde Mutabakat Metni'nin Eğitim Politikasında belirtilen akademik sürenin azaltılması şeklinde algılanmamalıdır.

2. MESLEKİ DENEYİM/YETİŞME/STAJ DÖNEMİNİN HEDEFLERİ

Meslek deneyimi/yetişme/staj (bundan sonra sadece staj denilecektir) döneminin hedefleri şunlardır:

• Stajyerlere mimarlık meslek pratiğine ilişkin temel bilgi ve becerileri kazanma olanağı sağlamak;

• Stajyerlerin uygulama, çalışma ve deneyimlerinin standart bir yöntemle kayda geçirilmesini sağlamak;

• Stajyerlere mimarlık meslek uygulamalarında geniş kapsamlı bir deneyim kazanma olanağı vermek.

3. DENEYİM KATEGORİLERİ

Bir stajyer, aşağıda dört başlık altında önerilen deneyim alanlarından herbirinin en az yarısında, bir mimarın yönetimi altında uygulamalı bir yetişme sürecinden geçerek deneyim kazanmalıdır.

3.1 Proje ve Büro Yönetimi

• İşverenlerle görüşme
• İşverenle program ve avan proje üzerinde görüşme
• İşveren taleplerinin formüle edilmesi
• Sözleşme öncesi proje yönetimi
• Sözleşme koşullarının belirlenmesi
• Yazışma taslaklarının hazırlanması
• Danışman çalışmalarının eşgüdümü
• Büro ve proje muhasebe sistemleri
• Personel konuları

3.2 Tasarım ve Tasarım Dokümantasyonu

• Arazinin incelenmesi ve değerlendirilmesi
• Yetkili mercilerle görüşme
• Yürürlükteki kurallara uygunluğun sağlanması
• Ön ve kesin projelerin hazırlanması
• Tasarımda önerilenin mevzuata uygunluğunun kontrolu,
• Bütçe, maliyet tahminleri, maliyet planları ve yapılabilirlik çalışmalarının hazırlanması

3.3 İnşaat Dokümanları

• Uygulama projelerinin ve şartnamelerin hazırlanması
• Dökümantasyon sürecinin, zaman ve maliyet planlarına uygunluğunun denetlenmesi
• Dokümanların, mevzuata uygunluğunun kontrol edilmesi
• Taşeronlara ilişkin dokümantasyonun eşgüdümü
• Sözleşme eki pafta ve şartnamelerin eşgüdümü,

3.4 Sözleşme Yönetimi

• Şantiye toplantıları
• İnşaat işlerinin denetlenmesi
• Müteahhide verilecek talimat, bildirim ve belgelerin hazırlanması
• İşverene verilecek raporların hazırlanması
• Proje değişiklikleri ile parasal kaynak uyumunun sağlanması

4. MESLEKİ DENEYİM/YETİŞME/STAJ KAYITLARI

Stajyer mimarlar, bütün staj süresince kazandıkları deneyim ve aldıkları ek eğitimi yazılı olarak belgelendirecekleri standart bir form doldurmalı veya kayıt defteri tutmalıdır.

Bu kayıtlar yukarda Bölüm 3'te önerilen alanlardaki çalışmaları kapsamalıdır. Kayıtlarda, yapılan faaliyetlerin niteliği ve süreleri tanımlanmalı ve bunların herbiri, stajyerin kazandığı deneyimin gerçek anlamda bir kaydı olarak, çalışmaları denetleyen mimar tarafından imzalanmalıdır.

Kayıt/tescil/ ruhsat veren kuruluşun talebi üzerine, staj kaydının tutulduğu standart form veya kayıt defteri, istenilen deneyim/yetişme/staj sürecinin sürdüğü veya tamamlandığının kanıtı olarak, kuruluş yetkililerine sunulmalıdır.

5. DENETLEYİCİLER

Stajyerler mesleki deneyim sürecini belirli bir denetim altında gerçekleştirmelidir. Denetleyiciler, stajın yapıldığı bölgede kayıtlı veya ruhsatlı mimarlar olmalı ve belgelenecek staj süresince stajyerin işvereni veya stajyerin bilgilendirdiği mimar konumunda bulunmalıdır.

6. TEMEL BİLGİ VE BECERİ KOŞULLARI

Mesleki deneyim/yetişme/staj süresinin sonunda, stajyer aşağıdaki konularda bilgi ve/veya becerilerini kanıtlamalı veya kanıtlayabilecek durumda olmalıdır:

6.1 Mimarlık Meslek Pratiği

• Ulusal ve uluslararası düzeyde mimarlık mesleğinin konumuna ilişkin genel görüş
• Mesleğin etik kurallarını bilme ve değerlendirme
• Yerel mimarlık meslek kuruluşuna ilişkin bilgi
• Yerel inşaat sektörü ve inşaat mevzuatına ilişkin genel görüş
• Müşavirlerin yönetilmesi ve eşgüdümü
• Büro yönetimi ve sistemleri
• Meslek pratiğinin hukuki yönleri
• Mesleki sorumluluk, risk yönetimi ve sigorta.

6.2 Proje Yönetimi

• İşveren sözleşmelerinin yapılması ve yönetilmesi
• Proje aktivitelerine ve görevlere ilişkin iş programlarının hazırlanması
• Yasa, yönetmelik ve kuralların değerlendirilmesi
• Proje finansmanı ve maliyet kontrolu
• Proje ihalesi ve sözleşme sistemleri
• Uzlaşmazlıkların çözümü
• Taşeronların yönetimi
• Proje yönetimi ve izleme sistemleri

6.3 Ön Araştırma ve Arazi Analizleri

• Proje için geçerli olan çevresel konuların belirlenmesi, analizi ve kaydedilmesi
• Bir tasarım programının net olarak saptanması ve tanımlanması
• Arazi koşullarının belirlenmesi, analizi ve kayda geçirilmesi

6.4 Proje Hizmetleri ve Sistemleri

• Proje hizmetleri ve sistemlerinin tasarım ve dökümantasyonunun, proje tasarımı ve dokümantasyon süreciyle eşgüdümünün sağlanması

6.5 Avan Proje

• İşveren ihtiyaç programının analizi ve bir hipotez, değerlendirme ve yeniden değerlendirme süreci içinde potansiyel proje tasarım çözümleri üretilmesi
• Alternatif proje tasarımlarının grafik sunuluşu
• Ön tasarım önerilerinin işveren ve diğer ilgili taraflara sunulması ve üzerlerinde anlaşmaya varılması

6.6 Kesin Proje ve Proje Dokümantasyonu

• Bir proje içinde ve çevresindeki belirli mekan, organizasyon ve sirkülasyon taleplerinin araştırılması ve belirlenmesi
• İnşaat ve proje hizmetleri sistemleri, malzeme ve yapı bileşenleri konularının incelenmesi ve belirlenmesi
• İşverenin ve diğer ilgili tarafların onayını almak üzere, geliştirilen tasarım önerisini bütün yönleriyle tanımlayacak çizim ve belgelerin hazırlanması
• Kullanıcılar, içerik vs. üzerindeki olası etkilerin analizi.

6.7 İnşaat Dokümantasyonu

• Bir proje için uygun malzeme ve sistemlerin araştırılması, analizi ve seçilmesi
• Uygulama projesi, teknik şartname ve iş programlarının; yapıyı oluşturan eleman, bileşen, bitirme detayları, donatım elemanları ve sistemlerin yaygınlığını ve konumlarını doğru, tutarlı ve tam olarak tanımlayacak bir şekilde hazırlanması.

6.8 Sözleşme Yönetimi

• İhale veya teklif davet dokümanlarının hazırlanması
• Alınan teklifler veya ihale sonuçlarının değerlendirilmesi ve tavsiyelerde bulunulması
• Nihai proje sözleşmelerinin hazırlanması
• Proje sözleşmelerinin yürütülmesi
• Sözleşme koşulları ve ilgili yetkili makamların talepleriyle uygunluğun izlenmesi
• İnşaat işlerinin sözleşme belgelerinde belirtilen koşullara uygun olmasını sağlamak üzere denetlenmesi ve değerlendirilmesi.

MESLEKİ BİLGİ VE BECERİNİN KANITLANMASI

Nisan 1998
Aralık 1998, revizyon
Haziran 1999, kabul

Mutabakat Metni Politikası

Bir mimarın kazandığı bilgi ve becerinin, yeterli kanıtlarla ispatlanması gerekir. Bu kanıtlar, pratik deneyim/yetişme/staj süreci sonunda başarı ile tamamlanmış en az bir sınav içermelidir. Mimarın sınava tabi tutulmayan mesleki pratik bilgi ve yeteneklere sahip olduğunun yeterli başka kanıtlarla ispatı gerekmektedir. Bunlar, iş idaresi ve geçerli yasal koşullar gibi konuları içermektedir.

Giriş

Mesleğin öğrenilmesi, hem üniversite düzeyinde bir akademik kurumda eğitim, hem de işyerinde koşulları belirlenmiş, denetlenen ve bir değerlendirmeye tabi tutulan deneyimi kapsar. Mesleki bilgi ve becerinin kanıtlanması, eğitim ile meslek pratiği alanları arasında ve akademik kurumlar ile uygulamadaki tescilli mimarlar arasında işbirliğini gerektirebilir.

Söz konusu bilgi ve becerilerin genel bir dökümü UIA/UNESCO Eğitim Şartı ve diğer Kılavuz metinlerde tanımlanmaktadır. Belirli mesleki uygulamaları yapabilmek için gereken öğrenme düzeyleri, "farkında olmak" "kavramak", "yetenek sahibi olmak" arasında değişebilmektedir. Bazı konular genellikle üniversite çevresinde öğrenilirken, diğer bazı konular daha çok bir mimarlık bürosunda veya yapılı çevreye ilişkin diğer alanlarında öğrenilmektedir.

Bilgi ve becerinin değerlendirilmesinin değişik yöntemleri vardır. Üniversitede alınan derslerde başarı; proje çalışmalarının kritiğe tabi tutulması, yazılı sınavlar, çoktan seçmeli veya metne dayalı sınavlar veya diğer yöntemlerle değerlendirilebilir. Meslek pratiğinin çeşitli yönlerine ilişkin deneyim ise; örnek vakaların değerlendirilmesi, staj kayıt defterine geçirilmiş çalışmaların incelenmesi, yazılı ve tasarım sınavları ve/veya meslekte deneyimli üyelerin adaylarla yapacağı mülakatlar yoluyla sınanabilir. Bu tekniklerin uygun olan karışımı, kurumsal yapılaşma ve diğer kültürel farklılıklara bağlı olarak ülkeden ülkeye değişecektir. Ancak önemli olan, "mimar" ünvanının, üniversite düzeyinde bir akademik programı ve değerlendirmeye tabi bir staj süresini ya da buna eş değer bir süreci başarı ile tamamladığını kanıtlayan kişilere verilmesidir.

Mimarlığın bütünleştirici bir disiplin olduğuna ilişkin bir görüş vardır. Bir dizi bilgi ve beceriyi değerlendirmek ve entegre etmek yeteneği çoğunlukla tasarım stüdyolarında kazanılmaktadır. Stüdyonun amacı, hem uygun ve çekici bir tasarım üretme yeteneğinin geliştirilmesi, hem de örneğin eleştirel düşünce ve mimari yargı gibi becerilerin öğrenilmesi ve öğrenildiğinin kanıtlanmasıdır.

UIA'nın Önerdiği Model

1- Akademik Mesleki Eğitim

Mimar olarak kaydı yapılacak adayların, UIA/UNESCO Eğitim Şartında önerildiği gibi, üniversite düzeyinde bir akademik eğitimi tamamlamış olmaları gerekir.

Bilgi ve becerinin tam olarak nasıl değerlendirileceği konusu genellikle eğitim programının sorumlusuna bırakılmıştır ve bu sorumlu, çoğu kez üniversite olmaktadır. Akademik değerlendirme standartları Akreditasyon/Onay/Tanıma konusunda önerilen Komisyon Kılavuzundaki politikaların uygulanması ile sağlanmalıdır.

2- Stajyerlik/Mesleki Deneyim

Mutabakat Metni'nin bu konudaki politikası, kayıt/tescil öncesi denetleme ve değerlendirmeye tabi bir mesleki deneyim sürecinin gerekliliğini belirtmektedir.

Mesleki deneyimin sınanması teknikleri değişik ülkeler ve idari birimler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Çoğu ülkede bu, bir mimarın denetiminde, bir büroda geçirilen sürenin belgelenmesi şeklinde yapılmaktadır. Günümüzde bazı ülkelerde ağırlık, salt geçirilen sürenin belgelenmesinden, bu süre içinde edinilen bilgileri değerlendiren ve kaydeden sistemlere doğru kaymaktadır. Öğrenilenlerin kaydedilmesini amaçlayan teknikler arasında; adayın staj süresindeki çalışmasını denetleyen ve değerlendiren kayıtlar, örnek projelerdeki kritik olayların etüdleri, adayın üstlendiği projelerden örnek olayların incelenmesi, mesleki pratik konusundaki bilgi ve becerilerin sınanması, sınav ve/veya meslek pratiği konusunda deneyimli bir sınav kurulu tarafından yapılan mülakatlar yer almaktadır.

3. Nihai Mesleki Sınav/Değerlendirme

Belirli yasal mevzuatın geçerli olduğu bazı bölgelerde, bilgi ve yeteneğin değerlendirilmesi; merkezi olarak düzenlenmiş yazılı sınav, bir rapor hazırlatma, belirli bir tasarım konusunda etüd ve/veya mesleki pratik sınavı yapan kişilerle mülakat şeklinde olmaktadır. Mesleki deneyimin değerlendirilmesi, öğrenilenlerin UIA önerilerinde öngörülenlerle uygunluğunun belirlenmesine yönelik olmalıdır. Merkezi olarak uygulanan değerlendirme sistemleri, öğrencilere gereksiz düzeyde karmaşık ya geçerliliğini yitirmiş

sistemler uygulamaktan kaçınmalıdır. Geçerliliği geniş ölçüde kabul görmüş mesleki akademik programların uygulandığı ülkelerde UIA, mimarlıkta akademik yeterliliğin resmen tanınması veya mesleki deneyimin değerlendirilmesi sürecinde daha önce başka yöntemlerle değerlendirmeye tabi tutulmamış alanları kapsayacak sınırlılıkta bir nihai sınav/değerlendirmeyi öngörmektedir. Geniş bir yelpazeye yayılmış ancak geçerliliği meslek çevresi tarafından onay görmeyen akademik programların uygulandığı ülkelerde; UIA'nın eğilimi, mesleki olgunluk kadar temel bilgi ve yetenekleri de ölçen kapsamlı bir nihai mesleki sınav/değerlendirme yapılması yönündedir. Kayıt için başvuran bütün adayların, mesleki bilgi ve yetenek değerlendirmesinden geçmeleri veya kendi ülkelerinde eşdeğerde bir yeterlik kazandıklarını kanıtlayabilmeleri gerekmektedir.

4. Öğrenimin Sonuçları

UIA/UNESCO Eğitim Şartı'nın Kabul edilmesinden de anlaşılacağı gibi, yetkinlik esas olarak, meslek pratiğini nerede ve ne zaman yaptığına bakılmaksızın, bir mimarın sahip olduğu geçerli bilgi ve becerilerle ilgilidir. Ancak, belirli bir yer veya zamanda mesleği uygulama sorumluluğunda olanlar için gerekli koşul sayılan bilgi temelinde farklılıklar vardır. Örneğin, bir sözleşme hukukunun varlığından haberdar olmak meslek pratiği içinde mimarlar açısından evrensel olarak geçerli olabilir ama, belirli bir ülkenin hukuk sisteminin bilinmesi o ülke için belirleyici koşul olacaktır, ya da "yanal yüklere karşı mukavemet" konusunun kavranılması evrensel bir gerekliliktir, ama jeoteknik ve depreme dayanıklı tasarım yöntemleri konusundaki bilgiler bir ülke için belirleyici koşullar olabilir.

UIA, mesleki yeterliliğin kanıtlanmasında genel ve aktarılabilir bilgi ve becerilerin geliştirilmesi üzerinde yoğunlaşılmasının gereğine inanmaktadır, zira bunlar meslek adamı için geçerliliğini uygulamanın yapıldığı yerden ve zamandan bağımsız olarak koruyacak olan öğrenim sonuçlarıdır.

UIA, kesintisiz mesleki gelişmeya gerek olduğunu kabul etmektedir ve ayrıca, mimarların mesleki davranış kuralları da genellikle mimarların sadece bilgi ve beceri sahibi oldukları alanlarda görev üstlenmelerini öngörmektedir. Öte yandan UIA, daha önce sınanmış bilgi ve becerilerin yeniden sınavdan geçirilmesine taraftar değildir.

5- Sınav/Değerlendirme Koşulları için Yeterlik Temel Alınmalıdır

UIA sınav/değerlendirme sistemlerinde yeterliliği temel almayan kısıtlamalara karşıdır.

6- Tekrarlanan Sınavlar Yerine Aşamalı Değerlendirme Sistemi

Mimarlığın, bünyesinde karmaşık mesleki yargıların yer aldığı, değişik alanlardaki bilgi ve becerileri bütünleştiren bir disiplin olmasını dikkate

alan UIA, öğrencilerin gelişim süreci içinde planlanmış değişik aşamalarda sınav yapılabileceği görüşündedir. Bu aşamalar genellikle şöyle tanımlanabilir:

• Akademik bir diploma derecesinin verildiği akademik bir mesleki eğitim süresince ve bu sürenin sonunda;

• Mesleki deneyim süresinin sonunda ve/veya,

• Daha önceki değerlendirmelerin niteliğine bağlı olarak düzenlenecek ve genel mahiyette veya yöreye bağlı bilgileri kapsayacak nihai bir sınav yoluyla.

7- Yeterliliğin Yetkililere Kanıtlanması

Ünvan kullanılmasına, mesleğin icrasına izin veren kayıt/tescil işleminden ve/veya meslek kuruluşuna üye olmadan önce, yetkili kuruluşa zorunlu standartlar düzeyinde bir yeterliliğe sahip olunduğunun kanıtlanması gerekir. Bu nedenle yetkili kuruluş;

• UIA tarafından tavsiye edilenler, çok taraflı diğer dokümanlar veya uluslararası düzeye uygun nitelikte ulusal standartlara benzer, yeterlik standartlarını kabul etmeli,

• Doğrudan sürece katılarak veya bağımsız bir akreditasyon/onay kuruluşunun tavsiyelerini alarak, mimarlıkta akademik başarı, stajyerlik/mesleki deneyim ile yöreye özgü bilgileri kapsayan yeterlik standartlarını değerlendirmelidir.

Bir mimarın eğitim ve mesleki yetiştirilme sürecinin her aşaması için aranacak yeterliliğin standartları ve kapsamı, objektif bir kurulun düzenli akreditasyon/onay değerlendirmesine tabi olmalıdır. Bu kurul aynı zamanda eğitim programlarını onaylamalı, tesbitlerini kayıt/tescil kurullarına ve mesleki kuruluşlara bildirmelidir.

8- Mimarlık Eğitimi ve Yetiştirilmesinde Değişen İhtiyaçların İzlenmesi

Mesleki pratiğin zaman içinde değişen niteliklerine ve toplumun beklentilerine ayak uydurabilmek için mimarlık öğrenimi ve mesleki eğitim ortamı sürekli bir incelenme ve yenilenme süreci içinde olmalıdır. Sürdürülebilirlik, sağlık ve güvenlik ile özürlüler için erişilebilirlik gibi konular, son on yıl içinde eğitim ve uygulama alanlarında görülen belirgin değişikliklere birer örnektir. Eğer mesleğin gelişmesi tıkanma riski ile karşı karşıya bırakılmak istenmiyorsa, yeterliliğin kanıtlanmasının yöntem ve kapsamı, düzenli olarak gözden geçirilmelidir. Yeterlik konusundaki aşırı ölçüde tanımlayıcı ve düzenli bir inceleme-geliştirme süreci dışında kalmış bir çerçeve, mimarlık eğitiminde yenilik ve canlılığı engelleme riskini taşımaktadır. Öte yandan,

aşırı ölçüde belirsizlikleri olan bir çerçeve ise, tüketicinin korunmasına yönelik olarak toplumun, uygulamadaki bir mimardan bekleyebileceği yeterlik düzeyi ve kapsamını belirlemede pek fazla işe yaramayacaktır.

UIA, çağdaş anlamda bir geçerliliğe sahip olabilmesi için mimarlık öğrenimi ve mesleki eğitim süreçlerinde uygulanan akreditasyon/onay kriter ve usullerinin, yaklaşık her 5 yılda bir kapsamlı bir incelemeye tabi tutulmasını önermektedir.

KAYIT/TESCİL VE RUHSAT İŞLEMLERİ

5 Eylül 1997
4 Mart 1998, revizyon
17 Nisan 1998, revizyon
10-12 Aralık 1998, revizyon,
Haziran 1999, kabul

Mutabakat Metni Politikası

UIA, bütün ülkelerde mimarların işlevlerinin kayıt/tescil/ruhsat uygulaması içine alınmasını desteklemektedir. Kamu yararı açısından, bu tür kayıt/tescil/ruhsat uygulamalarının usulleri yasal düzenlemelerle belirlenmelidir.

Giriş

Kayıt/Tescil/Ruhsat

Kayıt/tescil/ruhsat işlemi, bir bireyin bağımsız mimar olarak mesleği uygulamaya yeterli kişisel birikime sahip olduğunun resmi olarak ve yasal açıdan tanınmasıdır ve beraberinde, istenilen niteliklere sahip olmayanların belirli işlevleri yerine getirmesini önleyen yasal düzenlemelerle de bağıntılıdır. Yüksek nitelikli, sürdürülebilir bir yapılı çevrenin toplum yararına olduğu gerçeği ve inşaat sektöründen kaynaklanan tehlikelerin ve olumsuz sonuçların varlığı dikkate alındığında, toplumu yeterince koruyabilmek için, mimarlık hizmetlerinin uygun niteliklere sahip meslek adamları tarafından yerine getirilmesi önem taşımaktadır.

Kayıt/tescil/ruhsat işlemleri, toplum yararını güvence altına alan ve eğitim, deneyim ve sınav konularında getirilmiş asgari yetkinlik standartlarını temel alır. Meslekler itibariyle getirilen tescil düzenlemesi, yurttaşların sağlık, güvenlik ve esenliği için devletin özünde bulunan bir denetim erkinin kullanılmasıdır. Genellikle bir meslek alanında tescil uygulamasının gerekliliği şu beş kritere dayandırılır:

1) Mesleğin herhangi bir düzenleme olmaksızın uygulanması tüketicilerin yaşamı, sağlığı, güvenliği veya ekonomik refahı açısından ciddi riskler oluşturuyorsa ve bu risk potansiyeli tanımlanabilir nitelikte olup büyük olasılıkla gerçekleşecekse,

2) Meslek pratiği üst düzeyde yetenek, bilgi ve eğitim gerektiriyorsa,

3) Uygulamacının işlev ve sorumlulukları, bağımsız karar vermeyi gerektiriyorsa ve meslek topluluğunun üyeleri mesleklerini bağımsız olarak uyguluyorlarsa,

4) Mesleği uygulama alanının kapsamı diğer tescilli veya tescilsiz meslekler-den ayırdedilebiliyorsa,

5) Söz konusu meslek topluluğuna getirilecek düzenlemenin, toplum üzerindeki ekonomik ve kültürel etkileri savunulabilir nitelikteyse.

Mimarlık meslek pratiği bu klasik kriterlere uymaktadır.

Meslek Pratiğinin Düzenlenmesi ve Ünvan Tescili

"Meslek pratiğinin düzenlenmesi", ya da diğer bir deyişle, bir meslek pratiğine yasal düzenleme getirilmesi, bu meslekle ilgili hizmetlerin sadece öğrenim, eğitim görmüş, sınav vermiş olmak gibi belirli yasal kriterleri karşılayan kişilerce verilebileceği anlamına gelir.

Geleneksel olarak meslek pratiğinin düzenlenmesi veya tescil sistemi, - devlet ve tüketicilere bir maliyeti olması ve mesleğe girişi sınırlandırması nedeniyle- sadece böyle bir düzenleme olmaması durumunda toplum sağlığı, güvenliği ve refahı açısından ciddi tehlikelerin söz konusu olabileceği meslekler için uygun görülmektedir. Bir mesleğin meslek pratiğine getirilecek düzenlemelerle denetlenmesinin gerekip gerekmediğine karar verirken çoğu devlet aşağıda belirtilenleri de içeren bir dizi kriter kullanmaktadır:

• Toplum, yasal bir düzenlemenin olmayışından zarar görmekte midir ve bu zararlar belgelendirilebilir mi?

• Devletçe getirilecek düzenlemelerin alternatifi var mıdır?

• Toplum bu bağlamda mevcut yasa, yönetmelik ve standartlarla korunabilmekte midir ve mevcut mevzuatın güçlendirilmesi sorunu çözebilecek midir?

• Mesleğe getirilecek düzenlemenin devlet ve toplum açısından maliyeti nedir ve böylesi bir düzenlemede toplum yararı var mıdır?

"Ünvan Tescili"nde, kişilerin gene belirli yeterlilik kriterlerine sahip olması aranmakta, ancak sadece ünvanın kullanılması denetlenmektedir. Bu durumda, tescil edilen ünvana sahip olmayan kişiler de söz konusu hizmeti yerine getirmeye devam edebilmektedir. Ünvan tescili kişilere sadece yasal olarak korunan bir ünvanı kullanma hakkını vermelidir. Ünvan konusunda çıkarılan bir yasa, söz konusu meslek grubunun meslek pratiğinin kapsamını etkilememeli ya da bir hizmeti yapmaya o zamana kadar yasal yetkisi olmayan kişilerin bu işleri yapmasına olanak vermemelidir. (NOT: Çoğu ülkede ünvan tescili, "ruhsat" işlemi olarak adlandırılmaktadır. "Tescil" deyimi ise çok kez devletçe getirilen düzenlemelerin tümünü kapsayan genel bir terim olarak kullanılmaktaysa da, çoğu ülkede meslek pratiğinin düzenlenmesi anlamına gelmektedir.)

Ünvan tescili ile toplumun, belirli bir hizmeti sunan veya sağlayan yetişmiş

kalifiye uygulayıcılar ile yeterli eğitimi almamış niteliksiz unsurları ayırdedebilmesine yarayan bir araç amaçlanmaktadır. Ünvan tescili, istenilen niteliklere sahip olmayanların da bu hizmeti sunmasını engellemez, sadece bu kişilerin yeterliliklerini yargılamaya yarayan bir ölçü getirir. Ünvan tescilinin toplumun ciddi bir tehlike ile karşılaşmasının söz konusu olmadığı, ancak tüketicilerin kendilerine hizmet sunanların niteliklerini karıştırabilecekleri, bu konuda yanılgıya düşebilecekleri durumlar için uygun olduğu düşünülmektedir.

Ünvan tescili, hizmetlerden yararlanan tüketicilerin ve toplumun, yetişmiş nitelikli kişilerle, niteliksizleri, devlete ve tüketicilere asgari maliyetle ayırdedebilmesini olanaklı kılma amacına yöneliktir. Ünvan tescili uygulamasında, kayıt koşullarını yerine getiremiyen kişiler, geçimlerini sağladıkları işlerden yoksun bırakılmamış olur. Bu kişiler hizmet sunmaya devam ederler, ancak sadece yasal koruma altındaki bir ünvanı kullanmaları engellenmektedir.

Önerilen Yasal Çerçeve

Uluslararası Mimarlar Birliği, mimarlık mesleğine düzenleme getiren yasa ve yönetmeliklerin, mesleğin uygulanması alanındaki düzenlemeleri esas almasını önermektedir. Aşağıda getirilen tavsiye ve öneriler, bu yaklaşımı yansıtmakta ve bir devletin kendi sınırları ötesine taşan sorunlu alanların çok azına yönelik hükümler getirmektedir. Metni kısa tutabilmek için, bu kılavuzda "kayıt/tescil/ruhsat" işlemleri kısaca "kayıt" olarak geçmektedir. Dikkat edilecek diğer bir husus da, ulusal veya uluslararası idari bölgeler arasında yürürlüğe konulacak herhangi bir "karşılıklı tanıma" anlaşması konusunda UIA tarafından benimsenen görüş, sadece tescilli mimarların (gerek meslek pratiği, gerekse ünvan tescili belirlenmiş mimarların) tanınması yönündedir.

UIA üye kesimlerinin temsil ettiği her ülkenin yasaları, dili, düzenlenişi ve getirdiği hükümler açısından söz konusu ülkenin kendine özgü politik ve kültürel özeliklerini yansıttığı için, burada, bir yasa metni taslağı değil, yol gösterici bir kılavuz önerisi getirilmektedir. Uluslararası düzeyde tam bir yasa metninin önerilmesi, hiç kuşkusuz uyumsuzluk ve belirsizlik yaratırdı.

1. Tanım

1.1 Mimarlık Meslek Pratiği: Tescil işlemlerini düzenleyecek yasal belgeler bağlamında mimarlık pratiğinin tanımı, UIA tarafından kabul edilen Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni'ndeki tanım olmalıdır:

"Mimarlık meslek pratiği, kent planlaması ve yapı veya yapı gruplarının tasarlanması, inşaası, genişletilmesi, korunması, restorasyonu ve tadilatları için gereken mesleki hizmetlerin sunulmasını içermektedir. Bu mesleki hizmetler, planlama, ve arazi kullanımı planlaması, kentsel tasarım; avan projelerin, ta-

sarımların, çizimlerin, maketlerin, şartnamelerin ve teknik belgelerin temini, başkaları tarafından (danışman mühendisler, kent plancıları, peysaj mimarları ve diğer uzman danışmanlar) uygun şekilde ve herhangi bir sınır konmadan hazırlanan teknik çalışmalar arasında eşgüdümün sağlanması, yapı ekonomisi, sözleşme yönetimi, inşaatın izlenmesi (bazı ülkelerde "kontrolluk" olarak tanımlanmaktadır) ve proje yönetimini içerir, ancak bunlarla sınırlı değildir."

Mimarlık pratiğine ilişkin bu tanım, mimarların olağan olarak yerine getirdikleri, özel olarak yetiştirildikleri ve mesleki yeterliliklerini kanıtlamaları istenilen bir alandaki yaygın ve değişik hizmetleri kapsar. Öğrenim, eğitim- ve yeterlilik konusundaki standartların daha dar tutulduğu yasal mevzuatın geçerli olduğu bazı ülkelerde, UIA Mutabakat Metnindeki tanımın bu daraltılmış standartları yansıtacak şekilde değiştirilmesi gerekebilir.

Tescil yaptırmayan veya tescil mevzuatı ile mesleği uygulamasına izin verilmemiş hiçbir kişinin, mimarlık meslek pratiği içinde yer almasına izin verilmemelidir. Hiçbir kişinin, mimarlık mesleğini uygulamak üzere tescil işlemi yaptırmadan, "mimar" ünvanını kullanmasına veya kendini topluma "mimar" olarak tanıtmasına izin verilmemelidir.

Bazı durumlarda, resmi mevzuat tasarımla ilişkili değişik gruplardan meslek adamlarının, kendi mesleklerini uygularken zaman zaman mimarlık uygulamasına da karışmaları durumunu mevzuatın hükümleri dışında bırakılabilmektedir. Bu tür kapsam dışı bırakmaların, yasal geçerliliği olan diğer tasarım etkinlikleri ile mimarlık meslek pratiği arasındaki sınırları belirlemeye yarayacak şekilde dikkatlice düşünülmesi önemlidir.

Çoğu yerde inşaat mühendisliğine ilişkin kayıt/tescil mevzuatı, mühendislerin bir çok proje türü ile birlikte bina tasarımı yapmalarına da izin vermektedir. Mimarlık mesleği ise genellikle yasalarla, sadece "insanlar tarafından iskan edilen" bina ve yardımcı tesislerin tasarımı ile sınırlandırılmaktadır. UIA, mimarlık mesleğini düzenleyen mevzuatın, meslek pratiğinin kapsamını gereksiz yere daraltmamasını ve mimarların, meslek pratikleri aracılığı ile gerçekleştirdikleri mimari tasarımlarla bir toplumun kültürel ve estetik değerlerinin köklerini ifade ettikleri gerçeğini kabul etmesini savunmaktadır.

2 - Kayıt İşlemlerini Yapanlara İlişkin Düzenleme

2.1 Yetkilendirme: Mimarların mesleki davranışlarını düzenleyen kuralları belirleyecek olan bir mimarlık kayıt/tescil kuruluşunun bu alanda yetkili kılınması kesinlikle yasa yolu ile yapılmalıdır. Meslekte uygun olmayan davranışlardan dolayı kayıt/tescilin kaldırılması veya askıya alınması yetkisi ile birlikte kural koyma yetkisinin tanınması, yasal düzenlemede neyin uygunsuz davranış olacağına ilişkin daha ayrıntılı tanımını gerektirir.

2.2 Davranış Kuralları: Mevzuat, mimarlık kayıt/tescil kuruluşuna, düzenleyici işlevinin bir parçası olarak, tescilli mimarların uygulamada tabi

olacakları davranış kurallarını belirleme yetkisini de vermelidir. Mevzuatta bu türden kuralların kapsam ve içeriği de yer almalıdır. Mevzuat ayrıca, mimarlık kayıt/tescil kuruluşu tarafından belirlenen davranış kurallarının ihlal edilmesinin, tescilin kaldırılması veya askıya alınması veya ceza uygulamasını gerektiren durumlardan biri olduğunu da hükme bağlamalıdır.

3- Tescil İçin Gerekli Nitelikler

Tescil için getirilecek yeterlik kriterleri nesnel ve saydam olmalıdır. Tescil mevzuatında; "Mimarlık Pratiği İçin Tavsiye Edilen Uluslararası Profesyonellik Standartları Konusunda UIA Mutabakat Metni"nde yer alan, mimarda aranacak temel koşullar, eğitim, akreditasyon/onay/tanıma, mesleki deneyim/yetişme/staj ve mesleki bilgi ve becerilerin kanıtlanması/sınanmasına ilişkin politikaların ve bu konulardaki kılavuzların uygun bir şekilde yansıtılmasına dikkat edilmelidir. Mevzuatta, mesleğe giriş için vatandaşlık veya ikamet koşullarının bulunması uygun değildir.

3.1 Mezuniyet/Diploma: Tescil için başvuracaklarda, akredite edilmiş bir mimarlık diploması almış olmaları koşulu aranmalıdır. UIA, mimarlık eğitiminde asgari kriter olarak UIA/UNESCO Mimarlık Eğitimi Şartının esas alınmasını tavsiye etmektedir.

3.2 Staj: UIA, kayıt için başvuran bir kişinin Mutabakat Metni Politikasında öngörülen mesleği uygulama sürecinden geçmiş olmasını tavsiye etmektedir

3.3 Sınav: Tescil edilebilmeleri için, başvuranlarda, kayıt/tescil kuruluşu tarafından mevzuata uygun olarak kararlaştırılmış konu ve değerlendirme esaslarını temel alan sınavlardan geçmiş olmak koşulu aranmalıdır.

3.4 Kişisel Mülakat: Kayıt/tescil kuruluşu, tescil için başvuranlarla kişisel mülakat yapmayı talep edebilir.

3.5 Ahlaki Karakter: Eğer devletçe, kayıt/tescil kuruluşuna bir adayı "ahlaki karakter"açısından uygun bulmayarak reddetme yetkisi verilmek isteniyorsa, mevzuat sadece adayın geçmişi ile ilgili olarak yapılacak böyle bir soruşturma için geçerli olacak konuları açıkça belirtmelidir. Bu konular aşağıda belirtilenler olabilir:

• Ağır cezayı gerektiren bir suçtan hüküm giymiş olmak;

• Başvuru sırasında yalan ya da yanıltıcı beyanda bulunmak;

• Meslek pratiğine ilişkin mevzuat gereği kayıt/tescil işlemine tabi olanların uymaları istenen kurallara aykırı davranmış olmak;

• Bölgesinde geçerli kayıt/tescil yasasına aykırı bir şekilde, kayıt olmaksızın mesleği uygulamış olmak.

Eğer başvuranların geçmişinde yukarıda belirtilen fiiller varsa, ancak bu konularda kendisinde olumlu bir değişiklik görülüyorsa, kayıt/tescil kuruluşuna, bu değişiklikleri dikkate alarak kayıt yapma izni verilmelidir.

4. Karşılıklılık İşlemleri

Mevzuat tescil için başvuran yabancıların kaydı için, Bölüm 3'de belirtilen "Tescil İçin Gerekli Nitelikler" ile yasa ve yönetmeliklerde karşılıklılık konusundaki mevcut olabilecek diğer hükümlere ek düzenlemeler getirmelidir.

4.1 Mesleği Uygulamak İsteyen Yabancıların Başvurusu: Belirli bir yasal mevzuatın geçerli olduğu bir bölgede mesleği uygulamak üzere başvuran bir yabancı eğer;

• Bu bölgede geçerli mevzuat kapsamında karşılıklılık anlaşması ile tanınmış yetkili bir kayıt/tescil kuruluşunca verilmiş güncel ve geçerli bir tescil belgesine sahipse,

• Mevzuatta tanımlanan usullere uygun olarak, kayıt/tescil kuruluşunca istenilen bilgileri içeren bir başvuru dosyası vermişse, tescili yapılmalıdır.

4.2 İş Almak Amacındaki Yabancıların Başvurusu: Kayıtlı olmadığı bir bölgede iş almak üzere ilişkilerde bulunacak yabancılara, başlangıçta kayıtları yapılmaksızın mimarlık hizmetlerine ilişkin teklifler verebilmelerini sağlamak üzere, şu koşulları yerine getirmeleri kaydıyla izin verilmelidir:

Bu bölgede geçerli mevzuat kapsamında karşılıklılık anlaşması ile tanınmış yetkili bir kayıt/tescil kuruluşunca verilmiş güncel ve geçerli bir tescil belgesine sahipse, kayıt/tescil kuruluşuna;

a) Karşılıklılık anlaşması ile tanınmış yetkili bir kayıt/tescil kuruluşunca verilmiş güncel ve geçerli bir tescil belgesine sahip olduğunu, ancak halen bu bölgede kayıtlı bulunmadığını ve bölgede mimarlık hizmetleri için teklif vermek üzere ilişkilerde bulunacağını

(b) Mimarlık hizmetleri için teklif vereceği her potansiyel işverene, (a) bölünde sözü edilen bildirimin bir örneğini vereceğini, ve

(c) Bölgede herhangi bir mimarlık hizmeti üstlendiğinde derhal kayıt/tescil için başvuracağını, yazılı olarak bildirmelidir.

Bu şekilde başvuruda bulunanların, tescil işlemleri yapılıncaya kadar mimarlık hizmeti vermeleri yasaklanmalıdır.

4.3 Tasarım Yarışmaları: Kayıtlı olmadığı bir bölgede bir mimari tasarım yarışmasına katılarak iş almak isteyen kişilerin yarışmaya katılmalarına ancak aşağıdaki koşulları yerine getirmeleri kaydıyla izin verilmelidir:

• Bu bölgede geçerli mevzuat kapsamında karşılıklılık anlaşması ile tanınmış yetkili bir kayıt/tescil kuruluşunca verilmiş güncel ve geçerli bir tescil belgesine sahip olmak;

• Yarışmanın yapıldığı bölgedeki yetkililere yazılı olarak, bu bölgede geçerli mevzuat kapsamında karşılıklılık anlaşması ile tanınmış yetkili bir kayıt/tescil kuruluşunca verilmiş güncel ve geçerli bir tescil belgesine sahip olduğunu bildirmek;

• Yarışma sonucunda işi aldığı takdirde, derhal kayıt/tescil için bölge yetkili kuruluşuna başvurmayı kabul etmek.

5. Meslek Pratiğinin Şekilleri

Mimarlık hizmetlerinin şirket kuruluşları tarafından sağlanması durumunda, bu kuruluşların mimarların etkin kontrolu altında bulunmaları şart koşulmalı ve mimarlardan bireysel olarak talep edilen hizmet, iş ve davranış standartlarına aynen uymaları ve bu standartları sürdürmeleri istenmelidir.

UIA Meslek Pratiği Komitesinin anketine yanıt veren üye kesimlerin çoğu, kendi ülkelerinde mesleğin ortaklıklar ve geleneksel sermaye şirketleri şeklinde uygulanmasına devletçe izin verildiğini belirtmişlerdir. Şirket veya daha yeni bir uygulama olan sınırlı-sorumlu şirketler şeklinde gerçekleştirilen meslek pratiğine getirilen kısıtlamalar çoğu durumda ağır ve zor hükümler içermektedir. Bu kısıtlamaların çok çeşitli oluşu, uluslararası düzeyde mesleğin şirketler aracılığı ile uygulanmasına olanak sağlayan, ancak aynı zamanda da kamuoyuna sunulan mimarlık hizmetlerinin dürüstlüğü konusunda güvence veren makul bir kılavuza ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

5.1 Kuruluş Yapısı : UIA kılavuzları, aşağıdaki koşulların yerine getirilmesi koşulu ile, mevzuatta ortaklıkların (kayıtlı bir sınırlı sorumlu ortaklık dahil olmak üzere), sınırlı- sorumlu şirketler veya anonim şirketlerin mimarlık pratiği yapmasına olanak verilmesini tavsiye etmektedir:

• Ortaklıkta esas ortakların üçte ikisi; limited şirkette veya anonim şirkette yöneticilerin üçte ikisi her hangi bir ülkenin yasalarına göre mimarlık mesleğini uygulamak üzere tescil edilmişse;

• Sorumluluğu altında mimarlık hizmeti verilecek kişinin bizzat kendisi, bir ortaklıkta ortak, limited veya anonim şirkette üst düzey yönetici konumundaysa ve mesleği uygulamak üzere o bölgede tescili varsa.

Mevzuat, kayıt/tescil kuruluşuna, ülkede mimarlık mesleğini uygulayan ortaklık, limited şirket veya anonim şirketlerden; bu şirketlerin yetkilileri, yöneticileri, müdürleri, hisse sahipleri hakkında ve kuruluşça belirlenecek diğer konularda bilgi isteme yetkisini vermelidir.

5.2 Firma Adı: Tüm koşullar bağlamında bir ülkede ya da bölgede mimarlık mesleğini uygulama yetkisine sahip olan bir firmanın; kayıt/tescil kuruluşunun firmanın yöneticileri, müdürleri ya da ortakları hakkında talep ettiği bilgileri sağlamak koşulu ile; eğer anonim şirketse bütün müdürlerinin; eğer sınırlı sorumlu şirketse bütün yöneticilerinin; eğer ortaklıksa bütün ortaklarının adlarını içermeyen bir firma adı altında, o ülke ya da bölgede mesleki faaliyette bulunmasına izin verilmelidir..

6. Mimarın Bir Projenin İnşaat Aşamasında Görevlendirilmesi

Düzenli şantiye ziyaretleri, uygulama-imalat paftalarının incelenmesi, yasal mevzuata ilişkin ihlallerin veya sözleşme belgelerinden farklı uygulamaların izlenerek işverene bildirilmesi dahil olmak üzere, inşaat yönetimi hizmetleri, mimarın kamu sağlığını, güvenliğini ve refahını güvence altına alan, önemli bir sorumluluk alanını oluşturur. Aşağıda tanımlanan yol gösterici çerçevenin amacı, inşaat hizmetlerinden asgari bir bölümünün projenin müellifi olan mimar tarafından sağlanmasını garanti altına almaktır:

6.1 Ana amacı itibariyle insanlar tarafından kullanılacak veya iskan edilecek bir projenin inşaatını yaptırmakta olan bir işveren; en azından düzenli şantiye ziyaretleri, uygulama-imalat paftalarının incelenmesi ve yasal mevzuat ile sözleşme belgelerine aykırı uygulamaların işverene bildirilmesi dahil olmak üzere, asgari inşaat yönetimi hizmetlerini yerine getirecek bir mimar istihdam etmediği sürece, bu mimarlık hizmetlerini kendisi üstlenmiş sayılacaktır.

6.2 Eğer projenin tasarımını yapan bir mimar, yukarıdaki paragrafta tanımlanan inşaat yönetimi hizmetlerini vermiyorsa, bunu bölgedeki kayıt/tescil kuruluşuna ve inşaatla ilgili resmi makamlara bildirmek yükümlülüğündedir.

6.3 Bir kayıt bölgesindeki yetkili kuruluş, belirli bir projede veya belirli bir proje kategorisinde, bir mimar tarafından Paragraf 6.1 de tanımlanan hizmetlerin verilmesine gerek olmaksızın toplumun yeterince korunduğu kanısına varırsa, bu zorunluluğu kaldırabilir.

7. Mimarlık Yapan Tescilsiz Kişilere İlişkin Düzenleme

Mimarlık mesleğinin kayıt/tescil işleminden geçmemiş kişilerce uygulanması, toplumun sağlığı, güvenliği ve refahı için tehlike teşkil eder. Aşağıdaki çerçeve, mevzuatın uygulanması için bir temel ve araç oluşturmaktadır:

7.1 Her ne kadar tescili yapılmamış kişilerin mimarlık kayıt/tescil mevzuatına aykırı davranışlarının suç sayılması gerekse de, kayıt/tescil kuruluşunun, savunma aldıktan sonra, belirli bir sınıra kadar ceza verme ve mesleği kayıt/tescilsiz uygulayanlar ile onlara yardımcı olan ve onları bu suça

teşvik edenlerin kovuşturulması için yasal talepte bulunma yetkisi olmalıdır. Savcılık ve diğer yerel yasal mercilerin yanısıra, kayıt/tescil kuruluşu da meslek uygulamasındaki kayıt/tescil dışı kişilere, onlara yardımcı olanlara, onları bu suça teşvik edenlere ihtar/ceza verme ve verdiği cezaların infazı konusunda yetkilendirilmiş olmalıdır.

7.2 Mimarlık meslek pratiği kapsamında (Bu kılavuzun "Tanımlar" bölümünde tanımlandığı şekliyle) hazırlanan ve inşaatla ilgili yerel ve merkezi makamlara verilecek her türlü plan, şartname ve diğer teknik doküman, bir mimar tarafından damgalanmalıdır. Eğer yasalar teknik dokümanların damgalanması konusunda bazı istisnalar getiriyorsa, dokümanları resmi makamlara veren kişiler bu istisnai durumu dokümanların üzerine kaydetmelidir. Bu koşullara uymayan teknik dokümanlara dayanılarak verilmiş olan hiçbir izin geçerli sayılmayacaktır.

ETİK VE DAVRANIŞ

Kasım 1997
Nisan 1998, revizyon
10-12 Aralık 1998, revizyon
Haziran 1999, kabul

Mutabakat Metni Politikası

UIA'nın mevcut Danışmanlık Hizmetlerinde Uluslararası Ahlak Kuralları belgesi halen yürürlüktedir. UIA üye kesimleri, kendi etik ve davranış usulleri arasına, önerilen Mutabakat Metni Kılavuzlarındaki hükümleri katmaları ve bunlar uluslararası mevzuat ve mimarın kendi ülkesindeki yasalarla yasaklanmadığı sürece, üyelerinin mesleki hizmet verdikleri ülkelerin ve idari birimlerin yürürlükteki etik ve davranış kurallarına uymaları koşulunu getirmeleri yönünde teşvik edilmektedir.

Sunuş

1998 yılında Washington'da yapılan Komisyon toplantısında, Barselona toplantısından sonra elde edilen değiştirilmiş kuralları içeren metnin, Mutabakat Metninin Etik ve Davranış Konusundaki Öneri Kılavuzu olarak kabul edilmek üzere Beijing Genel Kurulu'na sunulması ve daha sonra da üye kesimler tarafından kendi kuralları arasına alınması konusunda genel bir görüş birliğine varılmıştı.

Redaksiyon kurulu, mutabakat metninde dile getirilen ilkeler ve politikalarla, dünyanın çeşitli yörelerindeki üye kesimlerin etik ve davranış kurallarından yararlanarak Konsey ve Genel Kurula aşağıdaki önerileri getirmektedir:

Giriş

Mimarlık mesleğinin üyeleri, kendilerini profosyenellik, dürüstlük ve yetkinlikte en yüksek standartlara ve mümkün olan en yüksek nitelikte ürün vermeye adamış ve bu yolla topluma, toplumlarının ve kültürlerinin yapılı çevrelerinin gelişmesi için esas olan kendine özgü bilgi, beceri ve yetenekler sunan kişilerdir. Aşağıda, mimarların danışmanlık hizmeti üstlendikleri zaman yukarıda değinilen yükümlülüklerini gerçekleştirebilmeleri için gerekli olan davranış ilkeleri verilmektedir. Bu ilkeler, nerede uygulanırsa uygulansın, bütün mesleki faaliyetler için geçerlidir. Söz konusu ilkeler, mesleğin hizmet verdiği ve zenginleştirdiği topluma; müşterilere ve mimarlık ürünlerinin kullanıcılarına ve yapılı çevrenin şekillenmesine yardımcı olan inşaat sanayiilerine; ve gerek mesleğin gerekse toplumun mirasını oluşturan bir bilgi ve ya-

ratı devamlılığı olan mimarlık sanat ve bilimine karşı yükümlülükleri kapsamaktadır.

1. İlke: Genel Yükümlülükler

Mimarlar, mimarlık sanatı, bilimi ve işini kapsayan ve eğitim, yetişme ve deneyim yolu ile gelişen sistematik bir bilgi ve kuram bütününe sahiptir. Mimarlık alanındaki öğrenim, eğitim ve sınav süreci, mesleğe ilişkin hizmeti vermek üzere bir mimarın görevlendirilmesi durumunda, o mimarın bu hizmetleri doğru bir şekilde yapmasını olanaklı kılan kabul edilebilir standartlara ulaştığı konusunda kamuoyuna güvence vermek üzere yapılandırılmıştır. Mimarların en genel yükümlülükleri; mimarlık sanatı ve bilimine ilişkin bilgilerini yitirmemek ve ilerletmek, mimarlığın bir bütün olarak verdiği katkıya saygılı olmak ve gelişmesine katkıda bulunmak ve mimarlık sanatı ve bilimi ve işi ile uğraşırken bilgiye dayanan ve tarafsız mesleki değerlendirmeleri bütün diğer amaçların üstünde tutmaktır.

Standart - 1.1 : Mimarlar, mesleklerinin uygulanması için geçerli olan alanlardaki mesleki bilgi ve becerilerini sürekli olarak geliştirmek üzere çaba harcayacaktır.

Standart - 1.2 : Mimarlar, sürekli olarak, estetik kusursuzluk ve mimarlık alanındaki öğrenim, araştırma, eğitim ve meslek pratiği standartlarının yükseltilmesine çalışacaktır.

Standart - 1.3 : Mimarlar, mümkün olduğu ölçüde, ilgili sanatları destekleyecek ve yapı endüstrilerinin bilgi birikimi ve yeterliliğine katkıda bulunacaktır.

Standart - 1.4 : Mimarlar, kendi bürolarında, izleme ve değerlendirme usullerini de içeren uygun ve etkin süreçlerin yerleştirilmesini ve işlerini etkin bir şekilde yürütebilmelerini olanaklı kılacak yeterli sayıda kalifiye ve denetlenen eleman bulunmasını sağlıyacaktır..

Standart - 1.5 : Bir işin, mimar adına onun bir elemanı veya mimarın doğrudan denetimi altında çalışan başka herhangi bir kişi tarafından yürütülmesi durumunda, mimar bu kişinin söz konusu işi yapabilmek için yeterli yetkinliğe sahip olmasından ve eğer gerekiyorsa, uygun şekilde denetlenmesinden sorumludur.

2. İlke: Topluma Karşı Yükümlülükler

Mimarlar, mesleklerine ilişkin yasaların özüne ve hükümlerine uymak konusunda topluma karşı sorumluluk taşırlar ve meslekleri ile ilgili faaliyetlerinin sosyal ve çevresel etkilerini dikkatle göz önüne almaları gerekir.

Standart - 2.1 : Mimarlar, bünyesinde mimarlık ürünü yarattıkları toplulukların değerler sistemine ve doğal ve kültürel mirasına karşı saygılı

davranacak ve bunların korunmasına yardımcı olacaktır. Mimarlar, çevrenin ve bu çevre içindeki yaşam ve yaşam ortamı kalitesinin sürdürülebilir bir şekilde iyileştirilmesi yönünde çaba gösterecek ve yaptıkları işin, bu işin verdiği ürünleri kullanması veya bunların varlığından yararlanması beklenebilecek herkesin en geniş anlamdaki çıkarları üzerindeki etkilerini tam olarak gözetecektir.

Standart - 2.2: Mimarlar, kendilerini veya mesleki hizmetlerini hiç bir zaman doğruluktan uzak, yanıltıcı veya aldatıcı bir şekilde sunmayacak ve tanıtmayacaktır.

Standart - 2.3 : Bir mimarlık firması kendisini yanıltıcı bir şekilde tanıtmayacaktır.

Standart - 2.4 : Mimarlar, mesleki faaliyetlerini yürütürken yasalara uyacaktır.

Standart - 2.5 : Mimarlar, mesleki hizmet verdikleri veya böyle bir hizmeti vermeyi amaçladıkları ülkelerin ve yönetim birimlerinin yürürlükteki yasalarına ve etik ve davranış kurallarına uyacaktır..

Standart - 2.6 : Mimarlar, uygun olduğu oranda, vatandaşlar ve meslek adamları olarak toplumsal faaliyetlere katılacak ve mimarlıkla ilgili konularda toplumun bilinçlendirilmesine destek verecektir..

3. İlke: İşverene Karşı Yükümlülükler

Mimarlar, mesleki işlerini sadakatle, bilinçle, yetkince ve profesyonel bir şekilde yürütmek konusunda işverene karşı yükümlülük taşımaktadır ve bütün mesleki hizmetlerin sağlanmasında geçerli teknik ve mesleki standartları göz önünde tutarak, önyargısız ve tarafsız değerlendirmeler yapmalıdır. Mimarlık sanatı, bilimi ve işinin yapılmasında bilgiye dayalı ve mesleki görüşler başka her türlü amaçtan önce gelmelidir.

Standart - 3.1 : Mimarlar, meslekleri ile ilgili bir işi, ancak işin gerektirdiği yeterli bilgi ve yeteneğe sahip olduklarından ve işverene verecekleri her türlü taahhütü yerine getirmeleri için gerekli finansal ve teknik kaynağın sağlanacağından emin oldukları zaman üstlenecektir.

Standart - 3.2 : Mimarlar meslekleri ile ilgili işlerini gerekli beceri, dikkat ve özenle yürütecektir

Standart - 3.3 : Mimarlar meslekleri ile ilgili işlerini gereksiz gecikmelere yol açmadan ve kendi kontrollarında olduğu sürece, üzerinde anlaşılmış makul bir süre içinde yürütecektir.

Standart - 3.4 : Mimarlar, işverene onun adına yaptıkları işlerin ilerle-

me durumu ve işin niteliğini veya maliyetini etkileyecek hususlar hakkında sürekli bilgi verecektir.

Standart - 3.5 : Mimarlar, kendileri tarafından işverene verilen bağımsız görüşlerden sorumlu olacak ve mesleki bir hizmeti ancak, kendileri ve danışman olarak tutabilecekleri kişiler söz konusu alanlarda öğrenim, eğitim veya deneyim itibariyle yeterli düzeydeyse üstlenecektir.

Standart - 3.6 : Mimarlar, ilgili taraflar, başta aşağıda belirtilen hususlar olmak üzere, bu görevlendirmeye ilişkin açık ve yazılı bir anlaşmaya varmadan, meslekleri ile ilgili herhangi bir iş üstlenmeyecektir:

- İşin kapsamı;
- Sorumlulukların dağılımı;
- Sorumluluklara ilişkin herhangi bir kısıtlama;
- Ücret veya ücretin hesaplanma yöntemi;
- İlişkinin sona erdirilmesine ilişkin hükümler.

Standart - 3.7 : Mimarlara yapılacak ödemeler sadece görevlendirilmeleri ya da işe alınmalarına ilişkin yazılı sözleşmede belirtilen ücretler ve primler olacaktır.

Standart - 3.8 : Mimarlar bir işi alabilmek için özendirici herhangi bir teklifte bulunmayacaktır.

Standart - 3.9 : Mimarlar müşterilerinin işlerinin mahremiyetine saygı gösterecektir ve gizli bilgileri, müşterinin veya örneğin açıklama yapılmasının mahkeme kararı ile talep edilmesi durumunda olduğu gibi, başka bir yetkili merciin önceden izni olmadan açıklamamaları gerekir.

Standart - 3.10 : Mimarlar, işverenlerine, mal sahiplerine veya yüklenicilere bilgileri dahilinde olan ve bir çıkar çatışması yaratabilecek önemli durumları bildirecek ve bu durumun söz konusu kişilerin yasal haklarını zedelememesini veya mimarın başkaları tarafından üstlenilen işler konusunda tarafsız olarak değerlendirme yapabilme görevini engellememesini sağlayacaktır.

4. İlke: Mesleğe Karşı Yükümlükler

Mimarlar, mesleğin dürüstlük ve şerefini korumakla yükümlüdür ve davranışlarında her zaman başkalarının geçerli hak ve çıkarlarına saygılı olacaklardır.

Standart - 4.1 : Mimarlar mesleki faaliyetlerini dürüstçe ve hakça yürütecektir.

Standart - 4.2 : Bir mimar, adı mimarların kayıt listesinden kendi isteği dışındaki nedenlerle çıkartılan veya varlığı kabul edilmiş bir mimarlık örgütü üyeliğinden uzaklaştırılmış olan uygunsuz kişilerle ortaklık kurmayacak veya böyle bir kişi ile ortak-yönetici konumunda olmayacaktır.

Standart - 4.3 : Mimarlar, eylemleri ile, mesleğin saygınlık ve dürüstlüğünü sergilemek konusunda çaba gösterecek ve herhangi bir eylem veya davranışın birlikte çalıştıkları kişilerin güvenini sarsmasına olanak vermemesi ve mimarlarla işi olan halkın yanıltılmaya, sahtekarlığa ve aldatılmaya karşı korunabilmesi için, kendi temsilci ve çalışanlarının da davranışlarını bu standarda uyarlamalarını sağlayacaktır.

Standart - 4.4 : Mimarlar, ellerinden geldiğince, mimarlık alanındaki bilgi, kültür ve eğitimin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

5. İlke: Meslektaşlara Karşı Yükümlülükler

Mimarlar haklarına saygılı olmalı ve meslektaşlarının mesleki amaç ve katkıları ile yaptıkları işlere başkaları tarafından sağlanan katkıları görmezden gelmemelidir.

Standart - 5.1 : Mimarlar ırk, din, özürlülük, medeni hal veya cinsiyet ayırımcılığı yapmayacaktır.

Standart - 5.2: Mimarlar, kendisi tarafından kesin olarak yetkilendirilmedikleri sürece, başka bir mimarın fikri eserlerini kullanmayacak veya fikirlerinden haksız bir şekilde yararlanmayacaktır.

Standart - 5.3 : Mimarlar, bağımsız danışman olarak hizmet verirken, kendilerinden istenmeden ücret teklifi yapmayacaktır. İşverenin ve toplumun, mimarın sunacağı eksik ve olağandışı talepler içeren bir hizmetten korunabilmesi ve verilecek hizmetin niteliğini ve kapsamını açıkça tanımlayan bir ücret teklifi hazırlayabilmesi için, mimarın, projenin niteliği ve kapsamı hakkında yeterli bilgiye sahip olması gerekir.

Standart - 5.4 : İşverenin ve toplumun mimarın sorumsuzca sunacağı eksik bir hizmetten korunabilmesi için, mimarlar, bağımsız danışman olarak yaptıkları ücret tekliflerinde, aynı hizmet için başka bir mimar tarafından önerilen ücret teklifine göre değişiklik yapmayacaktır.

Standart - 5.5 : Mimarlar başka bir mimarın görevini elinden almaya girişmeyecektir.

Standart - 5.6 : Mimarlar UIA veya kendi üye kesimleri tarafından uygun görülmediği ilan edilen hiç bir mimarlık yarışmasına katılmayacaktır.

Standart - 5.7 : Mimarlar bir yarışmada jüri üyeliği yaptıktan sonra o işle ilgili hiçbir görev üstlenmeyecektir.

Standart - 5.8 : Mimarlar başka bir mimarın çalışmalarını kötü niyetle veya haksız bir şekilde eleştirmeyecek veya bu çalışmaları gözden düşürmeye kalkışmayacaktır.

Standart - 5.9 : Mimarlar kendilerine bir proje veya herhangi bir başka mesleki hizmet teklifi ile gelindiği zaman, başka bir mimarın halen aynı müşteri ile söz konusu iş veya mesleki hizmetle ilgili bir anlaşması olduğunu biliyorsa veya bu ilişkiyi makul bir irdeleme ile kesin olarak öğrenebiliyorsa, diğer mimarı durumdan haberdar edecektir.

Standart - 5.10 : Mimarlar, başka bir mimarın yaptığı bir iş konusunda görüş vermek üzere görevlendirildikleri zaman, bu davranış ilerde açılacak veya halen devam etmekte olan bir hukuk davasını açıkça etkilemediği sürece, diğer mimarı durumdan haberdar edecektir.

Standart - 5.11 : Mimarlar ortakları ve çalışanları için uygun bir çalışma ortamı sağlayacak, onlara emeklerinin karşılığını adil bir şekilde verecek ve mesleki gelişmelerini olanaklı kılacaktır.

Standart - 5.12 : Mimarlar kişisel ve mesleki maddi durumlarının yasal bir şekilde ve özenle yönetilmesini sağlayacaktır.

Standart - 5.13 : Mimarlar mesleki ünlerini kendi sundukları hizmet ve gösterdikleri performans üzerine inşa edecek, diğer kişilerin yaptıkları mesleki çalışmaları görmezden gelmeyecek ve bunlara gerekli değeri verecektir.

KESİNTİSİZ MESLEKİ GELİŞİM

31 Ekim 1997
11 Mart 1998, revizyon
17 Nisan 1998, revizyon
10-12 Aralık 1998, revizyon
Haziran 1999, kabul

Mutabakat Metni Politikası

UIA, üye kesimlerini, kamu yararı adına ve bir üyelik yükümlülüğü olarak kesintisiz mesleki gelişmeyi savunma yönünde teşvik etmektedir. Mimarlar sunacakları hizmetleri gerçekten verebilecek güçte olduklarından emin olmalı ve davranış kuralları, mimarları "Bir Mimarda Aranan Temel Koşullar" başlığı altında ve bunun ilerdeki değişikliklerinde tanımlanan çeşitli alanlarda saptanan standartları korumakla yükümlü kılmalıdır. Bu arada, UIA kayıt yenileme için gereken kesintisiz mesleki gelişme bağlamındaki gelişmeleri izlemeli ve tüm ülkeler için, karşılıklılığın sağlanmasını kolaylaştıracak kılavuzlar önermeli, bu konuda politakalar geliştirmeyi sürdürmelidir.

Kılavuz

Kesintisiz mesleki gelişimle kastedilen, daha üst düzey bir diplomaya yönelik formel eğitim değil, mimarların bilgi ve becerilerinin toplumun ihtiyaçlarına uygun olmasını garantiye alan, bunların yitirilmemesini, zenginleştirilmesini veya arttırılmasını sağlayan ve yaşam boyu süren bir öğrenme sürecidir.

UIA politikası, üye kesimlerini, kesintisiz mesleki gelişimin her mimarın kendi sorumluluğu olduğunu öngören bir yaklaşım izlemeleri yönünde teşvik eder. Mimarların kesintisiz mesleki gelişimi ayrıca kamu yararınadır.

UIA'nın kesintisiz mesleki gelişime ilişkin kılavuzunun amacı, UIA üye kesimlerine kendi mevcut mesleki gelişim politikalarını değerlendirebilecekleri bir standartlar dizisi sağlamaktır. Bu, politikaları birbirleri ile tutarlı kılacak ve gelecekte, alınan mesleki gelişim "kredileri"nin üye kesimler arasında karşılıklı olarak tanınmasına ve birinden diğerine aktarılmasına olanak verecektir.

UIA'nın kesintisiz mesleki gelişim kılavuzunun öncelikli amaçlarından biri de üye kesimler arasında "meslekli gelişim kredileri"nin karşılıklı kabulü için bir çerçeve sağlamaktır.

UIA'nın üye kesimlerinde uygulanacak kesintisiz mesleki gelişim sisteminin anahtar unsurları şunları içermelidir:

• Kesintisiz mesleki gelişim hizmetleri ve kurslarının belirlenmesi, bir taramadan geçirilmesi ve değerlendirilmesine ilişkin önerilen usuller;

• Gerek mimarların kendi başlarına yürüttükleri programlar, gerekse bu hizmeti sağlayan kayıtlı kuruluşların sundukları programlar için önerilen program kriterleri;

• Kesintisiz mesleki gelişim programlarının tasarlanma ve sunulma süreçlerine araştırma ve ihtiyaç değerlendirme faktörlerinin entegre edilmesi için önerilen kriterler;

• Öğrenme sürecinde ağırlığın, katılımcı ve eğitimi verenler arasında karşılıklı etkileşimi arttıran eğitim faaliyetlerinin özendirilmesi dahil olmak üzere, öğrenen kişiye ve kazanılan bilgiye verilmesini sağlamayı amaçlayan yöntem önerileri. Örneğin, karşılıklı etkileşim esasına dayanan programlara, bu etkileşimin olmadığı programlara kıyasla aynı eğitim süresi için daha fazla "kredi" verilebilir.

• Bir program süresinde gerçekten ne kadar öğrenildiğini değerlendirecek araçlar olarak ve gerek eğitimi verenleri gerekse katılımcıları mevcut karşılıklı etkileşimi arttırma yolunda özendirecek ve katılımcıları öğrenme sürecine katacak program kalite düzeyi ve standartlarına ilişkin öneriler. Katılımcılara verilecek krediler hem programın süresine (dersanede geçen süre) hem de programın eğitsel kalitesine göre belirlenmelidir.

• Eğitimi verenlerin bu hizmeti kullananlara geri besleme yapmasına olanak verecek ve faaliyetin etkinliğinin izlenip denetlenmesi için gerekli kurs değerlendirmelerinin toplanmasını sağlamak üzere önerilen usuller;

• - Katılımcılar ve eğitimi verenler açısından yeterli açıklıkta ve geciktirilmeksizin işlenen,

- Katılımcıların hakettiği ve genel geçerliliği kanıtlanmış "kesintisiz eğitim kredileri"nin kaydedildiği,

- Kayıtlı kuruluşların verdiği uluslararası düzeyde geçerli olabilecek programlara olanak tanıyan,

- Tescil ve üyeliğin devamı için belirli "kredi"de kesintisiz eğitim almış olmak koşulu öngören tescil kurumları ve meslek örgütlerinin bu taleplerini karşılayacak güvenilir bilgiler içeren bir kayıt sistemi önerisi;

• Her takvim yılında kazanılması gereken "öğrenim birimi" sayısına ilişkin öneriler;

• Halk sağlığı, güvenliği ve esenliğinin korunması konularına ilişkin asgari "mesleki gelişim kredileri" gereksinimleri için öneriler,

UIA'nın kesintisiz mesleki gelişim sistemi; bilgileri, deneyimleri ve araştırmaları ile başarılı bir sonucun elde edilebilmesi için katkıda bulunan çok sayıda kayıtlı eğitim veren kuruluş ile, bu sürece katılan UIA üye kesimleri için yüksek kalitede eğitim standartları belirlemelidir.